

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in I

Lastniki in izdajatelj: Okrajni odbor SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izdaja vsak petek. — Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. — Tiska Tiskarna Slovenskega poročevalca v Ljubljani, predstavniki Franc Plevel. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Stazeta 23. — Pošni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu št. H-24. — Letna naročnina znaša 480 din, polletna 240 din, tiskarski in prevojni stroški vnaprej. — Za izozemstvo 900 din oz. 3 ameriške dolarje.

NOVO MESTO najmočnejša dolenska občina

Predsednik novega občinskega ljudskega odbora je MAKS VALE, podpredsednik pa BORIS ANDRIJANIČ

V torek 9. avgusta so se prvič zbrali v sejni dvorani magistrata v Novem mestu izvoljeni občinski in krajevni odbori. Na čelo novega občinskega ljudskega odbora je bil izvoljen Maks Vale, podpredsednik pa Boris Andrijač. Odbor je bil sestavljen iz 15 članov, ki so bili izvoljeni v 15 krajevnih odborih: Brusnice, Gotne vasi, Mirne peči, Prečne, Smarjete in

Maks Vale, novi predsednik občinskega ljudskega odbora Novo mesto

Novoga mesta k prvi seji novega občinskega ljudskega odbora. Kot najstarejši odbornik je začel sejo Franc Gačnik z Broda in pozdravil zbrane odbornike, med katerimi so bili tudi predsednik OLO Franc Pirkovič, sekretar OK ZKS Jože Boršinar in okrajni javni tožilec Leon Perhavec.

Po uvodnih formalnostih in izvolitvi verificacijske komisije, ki je takoj imela svojo prvo sejo, je odbornik dr. Davorin Gros prebral poročilo pripravljalega odbora za ureditev nove občine. Dejal je med drugim, da ob širni in razgibane priprave za komunalni sistem tudi v Novem mestu in ostalih občinah dvignile zanimanje volivcev za sodelovanje v poglobljenem druž-

benem samoupravljanju. Na podlagi zakonitih nove razdelitve obsega zdaj občina Novo mesto 293 km², na katerih je 22.828 prebivalcev. Od dela v industrijskih podjetjih živi 1339 ljudi, od kmetijstva 11.368, od gozdarstva 411, gradenj 966, prometa 1077, trgovine 763, obrti 1554 in od komunalne dejavnosti 88 ljudi, neproizvodnega prebivalstva pa je v občini 5232 (vse po podatkih ljud. štetja iz l. 1953). Z združitvijo sosednjih občin je Novo mesto postalo zares gospodarsko-upravno, zdravstveno in kulturno središče Dolenjske. Gospodarska moč občine se odraža v narodnem dohodku, ki

Druga seja občinskega ljudskega odbora Novo mesto

V torek 16. avgusta je bila v Novem mestu druga redna seja občinskega ljudskega odbora, na kateri so sprejeli občinski statut, izvolili predsednike in člane 9 svetov, sprejeli odlok o sistematičnem delovnih mest pri občinskem ljudskem odboru ter imenovali vodilne uslužben-

Postaja za obnovo vinogradništva bo priključena OZZ

Na zadnji seji upravnega odbora OZZ Novo mesto so sklenili, da bi postaja za obnovo vinogradništva in sadjarstva ter laboratorij za pregled zemlje priključili Okrajni združeni zvezi Novo mesto. Predlog mora sprejeti še zbor proizvajalcev OLO Novo mesto.

benem eno milijardo in 735.341.000 dinarjev ali povprečno na prebivalca v občini 76.500 din. Gospodarska dejavnost je v občini dokaj pestra, vendar pa so skoraj vsa večja podjetja v Novem mestu. V občini je 14 industrijskih podjetij, 15 kmetijskih delavnic, 15 kmetijskih posestev, 5 gradbenih, 1 gozdarsko, 1 prometno, 28 trgovinskih, 9 komunalnih podjetij oz. zavodov in 42 gostišč. Obrtnih delavnic je v občini 234. Poleg tega je na področju občine 7 post, 6 železniških postaj, 18 osnovnih šol, 4 gimnazije, 4 strokovne šole, 10 zdravstvenih in 7 soc. ustanov. Vse to priča o pestrem razvoju občine, ki je v tem pogledu najbolj razvita občina v okraju. Seveda pa bo treba vse to nadalje krepiti, razvijati delavnost na vseh področjih in pri tem pomagati tudi ostalim občinam. Občinski ljudski odbor naj bi imel 9 svetov, v katerih bodo pomagali državljanji upravljati odboru obsežne naloge.

Kakor so bile uspešno opravljene dosedanje naloge LOMO, je dejal dr. Gros pred zaključkom, tako in še boljše naj s podporo volivcev in družbenih organizacij uresničijo svoje dolžnosti novi občinski ljudski odbor. Po poročilu verificacijske komisije so odborniki prisegli, na-

kar je odbornik Lojze Muren iz Podgrada predlagal, da bi za predsednika občinskega ljudskega odbora izvolili Maksa Vale, nosilca spomenice 1941 in dosedanjega podpredsednika OLO. Novi predsednik je bil z aplavzom izvoljen, takoj nato pa na predlog Martina Gačnika za podpredsednika Boris Andrijač, dosedanj predsednik LO MO Novo mesto.

Tovariš Vale se je zahvalil odbornikom za zaupanje in izvolitve ter jih povabil k tesnemu sodelovanju, ki naj zagotovi, da bo moč uresničiti obsežne naloge na gospodarskem in kulturnem področju, ki čaka na prvobitni ljudski odbor. V kratkem pregledu je opisal gospodarsko stanje občine in predvideni razvoj, ki bo terjal precej prizadevnosti vseh odbornikov in volivcev.

Predsednik Maks Vale je nato predlagal odboru, da bi potrdil imenovanje dosedanjega tajnika LO MO Silveta Pevčarja, za tajnika novega odbora, kar je bilo soglasno sprejeto.

Sledile so volitve začasnih komisij za volitve in imenovanja, za statut, za ugotovitev premoženjskih razmer in obveznosti, ki preidejo na novo občino, za preverbo arhivov in inventarja, za vskladištev pravnih predpisov in komisije za izvajanje proračuna dosedanjih občin in predračuna novega obč. ljudskega odbora.

Janez Žunič predsednik občinskega ljudskega odbora Črnomelj

10. avgusta je bila v Črnomlju prva seja novizvoljenega občinskega ljudskega odbora, na kateri so odborniki prisegli. Pri volitvah je bil izvoljen za predsednika Janez Žunič, nosilec spomenice 1941 in dosedanj predsednik OLO Črnomelj. Za podpredsednika je bil izvoljen Alojz Hutar, za tajnika pa imenovan Jože Sotlič, dosedanj tajnik okrajnega ljud. odbora Črnomelj. Izvolili so tudi komisije za proračun in za vskladištev pravnih predpisov dosedanjih ljudskih odborov.

KOČEVJE: 18 milijonov za HC VUHRED

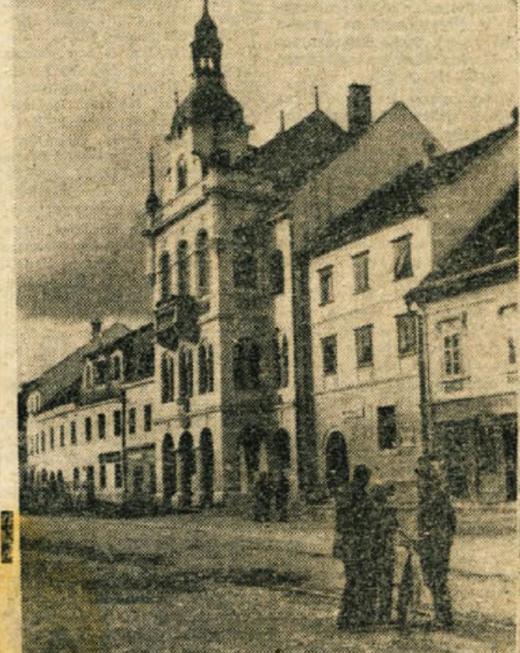
Tudi podjetja kočevskega okraja so se odzvala pozivu Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS za vpis posojila za izgradnjo hidrocentrale Vuhred. Tajništvo za gospodarstvo pri OLO je sklicalo sestanek direktorjev vseh podjetij, ki so vpisala doslej 18 milijonov 600 tisoč dinarjev posojila. Največ je vpisalo Kmetijsko gozdarsko podjetje Kočevje — 5 milijonov, Tekstilana, SGP »Zidar« 2 milijona, Elektro Kočevje 1,5 milijonov itd. Skupno je vpisalo posojilo 38 podjetij.

Maršal Tito na vajah JLA v Kočevju

V ponedeljek 15. avgusta je predsednik FLRJ, vrhovni komandant oboroženih sil, maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito obiskal velike vojaške vaje, ki so bile v Kočevskem Rogu. Na vajah so bili med drugimi tudi višji oficirji JLA, predsednik Izvršnega sveta LRS Boris Kraigher, podpredsednik dr. Marijan Breclj, tovariši Ivan Maček, Josip Rus, Mitja Ribičič, Jože Boršinar, Matija Maglič in drugi. Vaje so si ogledali tudi rezervni oficirji iz Novoga mesta, Kočevja in drugih slovenskih krajev.

Razen pehotnih so na vajah sodelovale tudi topniške, letalske in tankovske enote. Po končanih vajah, ki jih je vodil načelnik heroj polkovnik Janko Sekirnik, je maršal Tito pohvalil sodelujoče enote, zlasti pa topničarje za precizno ostro streljanje in vse ostale za večje upravljanje z najraznovrstnejšim orožjem.

V ponedeljek zvečer je bil v Kočevju velik sprejem, ki se ga je razen predsednika Tita in predstavnikov ljudske oblasti udeležil tudi komandni oficirski štab.

18. avgusta 1955 so izročili svojemu namenu mestno hišo — rotovž v Novem mestu

Jutri se začne v Kočevju turistični teden

Od 20. do 28. avgusta bo v Kočevju turistični teden, za katerega je pripravil poseben odbor pester spored. Prebivalci Kočevja in okolice si bodo lahko ogledali vrsto prireditev, tako n. pr. že jutri odbojarski turnir za pokal Turističnega društva. Zvečer bo promena koncert. V nedeljo bo v Kočevju atletski dvoboj Hrvaška-Slovenija in izlet v razne turistične kraje. 24. avgusta bodo odprli filatelistično razstavo, začel pa se bo tudi mednarodni dvoboj v namiznem tenisu reprezentance Kočevja in Dortmund iz Zap. Nemčije. 26. avgusta bo Svoboda Rudnik igrala v Sežovem domu Mladost pred sodiščem, 27. avgusta

pa bo nogometni turnir Dolenjske. Istega dne zvečer bodo peli v Kočevju člani ljubljanske Opere. 28. 8. se bo nogometni turnir nadaljeval, v hotelu Pugled pa bodo odprli prvo kulinarčno razstavo v Kočevju. Spored je bogat in skrbno pripravljen. Upajmo, da bo prirediteljem naklonjeno tudi vreme, tako da bo turistični teden kar najlepše uspel. M. C.

Iz Žužemberka

Na prvi seji novega občinskega ljudskega odbora so prejšnji teden izvolili za predsednika FRANCA JARCA, za tajnika pa imenovali Franca Goloba, dosedanjega tajnika občine Dvor.

Dr. Slavko Perko - petdesetletnik

V sredo je praznoval petdesetletnico življenja in 25-letnico zdravniškega udejstvovanja primarij dr. Slavko Perko, šef ginekološko-porodniškega oddelka bolnišnice v Novem mestu.

Rodil se je 17. avgusta 1905 v Novem mestu, kjer je tudi končal gimnazijo. Studij je nadaljeval na medicinski fakulteti v Zagrebu, kjer je promoviral za doktorja vsega zdravilstva. Specializiral se je v Ljubljani, Pragi in Zagrebu za porodništvo in ginekologijo. Pozneje je služboval v Celju, nato pa je prišel nazaj v rodno mesto, kjer je posvetil vse svoje sposobnosti dobrotu delovnih ljudi. Tihega, skrom-

nega in požrtvovalnega zdravstvenega delavca najbolj poznajo dolenjske matere, katerim je leta in leta ponudil in podnevi nesebično dajal na razpolago sebe in svoje znanje. V letih težkih preizkušenj našega naroda in borb proti okupatorju je v najtežjih pogojih vodil delo v bolnišnici ter aktivno in moralno stal na strani narodnoosvobodilne borbe. Po osvoboditvi in reorganizaciji novomeške bolnišnice je bil imenovan za šefa ginekološko-porodniškega oddelka in je na tem mestu še danes. Pod njegovim vodstvom se je delo na ginekološko-porodniškem oddelku reorganiziralo po načelih moderne medicine in doseglo tak razvoj, da ima že značaj kliničnega dela. Uspeh njegovih prizadevanj najlepše osvetljuje dejstvo, da se je v zadnjem desetletju število porodov v novomeški bolnišnici potrojilo, prav tako pa tudi število ginekoloških operacij navzlic istim pogojem in ubikacijam. Jubilantu in enemu izmed naših najstarejših ginekologov ob petdesetletnici iskreno čestitamo in mu želimo še mnogo let uspešnega in plodnega dela v naši sredini!

Čemu izgube zadružnih mlatilnic?

Zopetna uredba mlatilniške merice v višini 8 odstotkov od namlačnega žita je naletela med kmetovalci novomeškega okraja na precejšnje kritike. Plačilo mlatilniških uslug v žitu bo prizadelo v našem okraju skoraj izključno le malo in srednje kmete, ki nimajo svojih mlatilnic in so prisiljeni mlatiti bodisi pri večjih zasebnih kmetih ali pa pri zadrugah. Večji kmetje, ki imajo mlatilnice, bodo te merice oproščeni. To navaja ostale kmete, da ponekod opušča strojno mlatev in bodo mlatili po starem s cepci, drugi spet pa bodo mlatili svoje žito med sosedovim, ki ima mlatilnico. Zadrugne mlatilnice bodo po podatkih novomeške Okrajne zadrugne zveze marsikje izkoriščene le do 50 odstotkov zmogljivosti in že zdaj poročajo o predvideni izgubi. Uredba, ki ima sicer dober namen v tem, da se tudi na ta način odkupi čimveč žita za prehrano našega ljudstva, je pomankljiva zato, ker konkretno na Dolenjskem prizadene zlasti malega in srednjega kmeta, ki imata žita po

V Mengšu so odkrili spomenik Janezu Trdini

Nedavno je Novo mesto počastilo 125-letnico rojstva in 50-letnico smrti velikega slovenskega pisatelja Janeza Trdine, ki je polovico svojih let preživel v Novem mestu in tu ustvaril svoja najlepša dela. V nedeljo 14. avgusta pa je njegovo rojstno mesto Mengše na Gorenjskem odkrilo svojemu velikemu rojaku spomenik na menškem trgu. Proslava se je z akademijo začela že v soboto zvečer, spomenik pa so odkrili v nedeljo ob 10. uri dopoldne. V slavnostnem govoru je Trdinov lik in njegovo mesto v slovenski književnosti orisal univ. prof. dr. Anton Slodnjak, ki je spomenik tudi odkril. Pri odkritju je pel moški pevski zbor KD Dušan Jereb iz Novoga mesta in izredno navdušili Trdinove rojake. Pevci so položili pred spomenik tudi kovčur vence ljudskega odbora mesne občine Novo mesto.

Trdinov spomin sta tako počastili obe njegovi mesti: Mengše, kjer se je rodil, in Novo mesto, kjer je umrl. Zaključno slovesnost v počastitev tega velikega slovenskega in dolenjskega barda bo imelo Novo mesto jeseni, ko bodo odkrili pred mestno hišo njegovo doprni kip, na njegovi hiši pa spominsko ploščo.

V TRGOVINI NI VSE V REDU

V Škocjanu ponujajo jabolka po 10 din kilogram, v Novem mestu pa jih kupujejo ljudje po 30 in 40 din. — Za večjo stalnost cen kmetijskih pridelkov

S posveta predsednikov upravnih odborov in poslovodij kmetijskih zadrug novomeškega okraja, ki je bil 9. avgusta v Novem mestu, objavljamo nekaj glavnih misli. Udeleženci so razpravljali predvsem o sklepih občnega zbora Glavne zadrugne zveze LRS in o sklepih zadnje seje Upravnega odbora okrajne zadrugne zveze. Organizacije kmetijskih zadrug ne bi kazalo spreminjati navzilec novi teritorialni spremembi, je med ostalim v uvodu dejal podpredsednik OZZ Tone Pirc, pač pa je treba vsestransko okrepiti delo kmetijskih zadrug, ki jih je na območju okraja zdaj 43. Vse premalo je še pri zadrugah različnih pospevalnih odsekov. Tiste zadrugne, ki imajo še vedno samo trgovino pa nobene druge dejavnosti, naj bi se priključile najbližji močnejši zadrugi. Tako so se n. pr. na Vrhpolju odločili za združitve s KZ v Sentejnu. Resne skrbi povzročajo združnikom strojni odseki, ki so po večini pasivni. Marsikje stroji niso dovolj izkoriščeni, ali pa so v slabem stanju. Posebna strokovna komisija naj bi vse stroje pregledala in predlagala ukrepe, da se to stanje popravi. Če uporabljajo zadrugne traktorje samo za poljska dela, so premalo izkoriščeni in ne pokrivajo stroškov, ki jih imamo z njimi. Zato je treba traktorje uporabljati tudi za druge prevozne, seveda le za take, ki pospešujejo kmetijstvo. Lanj so zadrugne novomeškega okraja zajele 83 odstotkov od-

kupa kmetijskih pridelkov. To je premalo; zadrugne morajo odkupiti vse, kar kmet pridelja in želi prodati! Okrajna zadrugna zveza bo poslej nudila za drugim več strokovne pomoči. Vsaka kmetijska zadruga naj bi odkupovala predvsem na svojem območju, medtem ko smejo zadrugna trgovska podjetja odkupovati pridelke izključno samo preko zadrug. Treba je prepričati, da trgovska podjetja ne bi obratovala pri tem z denarjem zadrug, kar se rado dogaja in izgrava. Podjetja morajo zato sproti plačevati odkupe, po potrebi — zlasti les — pa tudi vnaprej.

saj nikoli ne ve, koliko približno bo dobil za svoj trud. Po navadi dobi največ tisti, ki najdelj spekulira s pridelki. Lanj v jeseni je bil n. pr. krompir po 9 din kilogram, kar je bilo preniško in ni krilo vseh stroškov. Tisti, ki krompirja v jeseni niso prodali, so bili spomladaj veliko na boljšem, ker je bila cena precej višja. Odpraviti bi bilo treba končno vendarle enkrat že tudi pretirano zaslužkarstvo odkupnih podjetij, o čemer je bilo v zadnjih letih vse preveč govoric in pisano, medtem ko pogrešamo ukrepe, ki bi preprečili goljufanje kmeta in potrošnika. Kmet in kupec težko verjame, da je v trgovini vse v redu, če n. pr. v Škocjanu ponujajo kmetje zgodnja jabolka po 10 dinarjev za kilogram, v Novem mestu pa jih morajo ljudje plačevati še vedno po 30, izbrana pa tudi nad 40 din za kg! Znan je primer, da je zadruga prodala zadrugnemu trgovskemu podjetju izbrana jabolka po 13 din, podjetje pa jih je razprodajalo po 25 din kg... (Naj mimogrede omenimo, da družbene organizacije o tem pogosto razpravljajo, člani teh organizacij, ki so zaposleni v takih trgovskih podjetjih, pa uredo gladko preko sprejetih sklepov in hladnokrvno dovoljujejo, da visoke, nerealne cene lemijo potrošniku denar iz žepa! Večina naših

trgovskih podjetij gleda pri tem le nase, ne pa na kupca in njegovo plačilo! Primer s čestnjami, sadjem in podobnim nam to samo potrjuje.) Na posvetu so se pomenili tudi o kmetijskih investicijah v letu 1956. KZ morajo najkasneje do 20. septembra zbrati vse potrebne dokumentacije, tako da bodo zadrugne lahko sodelovale pri licitacijah investicijskih kreditov. Da bi vprašanja posameznih zadrug čim izrčneje obdelali, bodo v teh dneih konference predsednikov upravnih odborov in odsekov KZ v vsaki občini posejeli. Na konferencah bodo sodelovali tudi kmetijski strokovnjaki in člani OZZ.

Uredništvo Dolenjskega lista razpišuje mesto SODELAVCA - NOVINARJA

Prejemmo tudi začetnica, ki ima smisel in vsebine za novinarsko delo. Plača po dogovoru. Ponudbe z izčrpnim življenjepisom in opisom dosedanjega dela je treba poslati uredništvu. »Dolenjskega lista«, Novo mesto, poš. pred. 33

VREME

za čas od 19. do 28. avgusta. Približno do 20. t. m. nestalno vreme s pogostimi padavinami. Nekako od 21. do 24. avgusta lepo poletno vreme, zatem pogoste krajevne padavine oz. nevihte. Sicer bo prevladovalo ugodno, deloma sončno vreme.

Novi stanovanjski bloki v Straži, sedeži občine STRAŽA-TOPLICE. Več o gospodarskih in ostalih vprašanjih bodoče občine na 5. strani današnje številke

Še enkrat: več reda pri odkupu gob

V zvezi s članom »Več reda pri odkupu gob«, ki je bil objavljen v Dolenjskem listu am-tram, da bi bilo prav in v re-du, če bi objavili tudi naše gledanje na trditve in obtožbe, ki jih je vseprek nametal član-kar.

Vsako leto v juniju se na vso srečo pojavi »gobja mrzlica«, ki jo član kar tako kritizira. Prva rast gob pač požene gobarje v gozdove, trgovce pa na teren in kakor nabiralci ljubosumno tekmujejo, kdo bo nabral največ jurčkov, tudi posamezna odkupna podjetja ne morejo držati križem rok. Konkurenca je velika tudi na inozemskih tržiščih in je uspeh poslovanja po-sameznih podjetij v veliki meri odvisen od pravočasnih ponudb in zaključkov.

Tekmovanje posameznih pod-jetij, tako je vsaj gledanje na-šega podjetja, ni v tem, kdo bo pobral največ gob, marveč v tem, da se pobere prav vsi jurč-ki, ki rasto v naših gozdovih. Škoda je vsakega kilograma, ki propade ali zgine, ker je goba važno izvorno blago. Z izvornom suhih jurčkov, ki nimajo nobene prave potrošnje doma, dosega-mo v jugoslovanskem merilu leino precej visoko dolarsko po-stavko, ki znaša po naši oceni okrog 500.000 dolarjev.

V posamezna izvajanja član-karja, ki dokazujejo njegovo po-polno nepoučenost, se niti ne bi spuščali, če njegove trditve ne bi bile tudi zlonamerne.

Kako naj bo oskodbano nabi-ralce, ki dokazujejo GOSAD plačevalo v letošnjem odkupu 1.500 din za kg suhih poletnih jurčkov, ki so v stari Jugosla-viji imeli ceno 20.— do 30.— din? Podjetje GOSAD praznuje letos desetletnico svojega delo-vanja. Na opravljeno delo lahko zre s ponosom, saj je v tem ča-su iz zdravilnih zelišč in suhih gob ustvarilo za skupnost skoraj 4 milijone dolarjev. V vsem ča-su svojega obstoja se je GOSAD trudil vzpostaviti najboljše stike s kmetijskimi združenji, ki so in še danes predstavljajo osno-vo naše odkupne mreže. Ves ta čas smo poslovali s kmetijskimi združenji in obojestransko zadovoljstvo, kar vedo vsi za-družni uslužbenci in nikdar ni-mo najemali privatnih naku-povalcev, če so zadržane z nami želele sodelovati, in so tudi so-delovali.

V vsej organizaciji odkupa pa-je naše načelo, da ne smemo pustiti propadati brez koristi

niti gob niti zdravilnih zelišč in smo v ta namen opravili veli-kansko vzgojno delo, za nabir-ralce pa smo redno razpisovali cene, ki so bile privlačne.

Glede obtožbe, da naši naku-povalci uporabljajo tehtnice na pero, izjavljamo, da smo naku-povalcem dobavili prave žigosa-ne tehtnice in da nihče od naših uslužbencev tehtnic na pero

ne uporablja. Ne vemo, zakaj gov. Hotko trdi, da naši odku-povalci podkupujejo ljudi s sladkorjem, ko te ne odgovarja resnici. Resnica v tej stvari je kaj preprosta in človeška, ker predstavlja le pomoč v slučaju bolezni.

Če posamezni odkupovalci in pa tudi spekulanti na terenu, ki nimajo nobene zveze z našim

podjetjem delajo nepravilnosti in škodo, potem je to prilika za poseg tržnih inspekcij. Ta poseg bi tudi mi pozdravili. Odgovor-nost podjetja gotovo ne more biti tako daleč, da bi se moralo spremiti v kontrolni organ za tehtnice in nadziranje špekula-cije. Zato so določeni drugi or-gani.

GOSAD Ljubljana

Člani svetov pri OLO Novo mesto

Na 2. redni seji OLO Novo mesto so bili 3. avgusta 1955 izvoljeni za člani 11 svetov pri okrajnem ljudskem odboru naslednji tovariši in tovarišice:

1. SVET ZA NOTRANJE ZADEVE IN SPLOŠNO UPRAVO: predsednik Martin Zupelj, Novo mesto; člani: Zvonko Kranjc, Crnomelj; Franc Zidar, Trebnje; Milena Radej, Mirna; Ludvik Golob, Mirna; dr. Davorin Gros, Novo mesto; Znan Skrjinar, Črešnjavec; Albin Štok, Straza in Jože Petric, Ravnanec.

2. SVET ZA GOSPODARSTVO: predsednik Jože Knez, Novo mesto; člani: Janez Kovačič, Novo mesto; Maks Vale, Novo mesto; ing. Dušan Sodnik, Novo mesto; ing. Branko Peter- nel, Kanlarica; Ludvik Golob, Novo mesto; Gustelj Stefančič, Crnomelj; Luka Dolenc, Novo mesto; Stane Šmid, Novo mesto; Franc Kos, Crnomelj; Franc Koba, Metlika; Znan Gilha, Ko-stanjevica in Ivan Urh, Metlika.

3. SVET ZA KMETIJSTVO: predsednik Tone Pirč, Novo mesto; člani: ing. Rado Linzner, Novo mesto; Ivan Dular, Cegelnica; ing. Metod Kropivšek, Mala Loka; Franc Jakljevič, Metlika; Alojz Hutar, Crnomelj; Franc Kerin, Podbočje; ing. Vilma Pirkovič, Novo mesto in Darko Bregar, Sentlovrenc.

4. SVET ZA URBANIZEM: predsednik ing. arch. Marijan Mušič, Ljubljana; člani: Anton Rolič, Novo mesto; prof. Janko Jarc, Novo mesto; arch. Miloš Lapajne, Novo mesto; ing. Franc Banovec, Crnomelj; An-ton Lovšin, Metlika; Slavko Hotko, Zuzemberk; Peter Deu, Mokronog in Vinko Bele, Novo mesto.

5. SVET ZA KOMUNALNE ZADEVE: predsednik mag. ph. Boris Andrijič, Novo mesto; člani: Blaž Pahulja, Crnomelj; Ivan Pirnat, Novo mesto; Franc Latarnar, Semič; Vilj. Črnomelj; arch. Miloš Lapajne, No-

vo mesto in ing. Jože Hegediš, Novo mesto.

6. SVET ZA TURIZEM: pred-sednik Rudi Pintar, Novo mesto; člani: Gustelj Crna, Novo mesto; Roman Koba, Novo mesto; Viktor Kečkeš, Dol. Topli- ce; mag. ph. Gojko Jug, Metli- ka; Stane Lovšin, Crnomelj; Ni-ko Malič, Vianca; Bogdan Koz- na, Novo mesto in Peter Roma- nič, Novo mesto.

7. SVET ZA DELO IN DE-LOVNA RAZMERJA: pred-sednik Miha Potrčina, Novo mesto; člani: Bojan Fabjan, Crnomelj; Jože Gosencič, Dvor; Alojz Zu- pančič, Novo mesto; Ignac Mur- geli, Novo mesto; Jože Doljar, Crnomelj; Franc Kolenc, Mirna; Srečko Skrt, Novo mesto in Ja-nez Vitkovič, Crnomelj.

8. SVET ZA SOLSTVO: pred-sednik prof. Ema Musar, Novo mesto; člani: Ivanka Gril, Birč- na vas; prof. Tone Trdan, No-vo mesto; Stane Kovačič, Novo mesto; Anton Knaflič, Novo mesto; Jože Zupančič, Podbočje; Ivan Zele, Metlika; prof. Milan Skrbinšek, Crnomelj in dr. Su-zana Furlan, Novo mesto.

9. SVET ZA PROSVETO IN KULTURO: predsednik Vladi- mir Berce, Mirna; Milan Smer- du, Novo mesto; Vilko Videč- nik, Mokronog; Niko Pavlič, Novo mesto; Jože Zamljen, No-vo mesto; Karel Štrbenk, Crno- melj; Henrik Novak, Stopiče; prof. Janko Jarc, Novo mesto in Otmar Zorn, Podzemelj.

10. SVET ZA ZDRAVSTVO: predsednik Avgust Jazbinšek, Novo mesto; člani: dr. Adolf Špiler, Novo mesto; mag. ph. Marta Slapar, Novo mesto; ing. Ivo Zobec, Novo mesto; Regina Fir, Metlika; dr. Mercedes Al- bert, Crnomelj; dr. Ivo Smreč- nik, Novo mesto; Alojz Smrke, Zuzemberk in Rudi Hrovatin, Novo mesto.

11. SVET ZA SOCIALNO SKRBEVSTVO: predsednik Martin Pavlin, Novo mesto; člani: Jo-žica Lavrič, Novo mesto; Ivan Bukovec, Kot pri Semiču; Da-rinka Fabjan, Crnomelj; Anto- nija Pisanski, Podbočje; Milica Šali, Novo mesto; dr. Jože Križnič, Kostanjevica; Maks Gantar, Novo mesto in Lojze Muren, Podgrad.

4. julija letos se je vcelilo v Dom Franceta Prešerna v Kranju 52 otrok iz novomeškega okraja. Sprva boježi in plaši kmečki otroci, po večini doma iz oddel- nih hrbovskih vasi, so se v lepo urejenem domu hitro udomachi- li, pohiteli na igrišče in vrt ter dali duška otroškemu veselju.

Spet požar
6. 8. zvečer je zagorelo v ko- zolcu posestnika Ivana Zorca v Razburah pri Sentlovrencu. Sta- rejše popolje je stalo ob poti izven vasi, v njem pa je zgo- relo za približno 40.000 din pšen- ice.

Dalmatinski kmetijski strokovnjaki proti umetnemu vinu
Ljudska pravica poroča 18. av- gusta, da so se agronomi in kmetijski strokovnjaki v Dal- matiji, ki je izrazito vinograd- niško področje, kot en moč iz- rekli proti proizvodnji umetnega vina. Zahtevali bodo od Zvez- nica izvršnega sveta, naj bi amandmaja na čl. 63 osnutka za- kona o vinu, da bi bilo namreč voliti v nekaterih primerih do- voliti proizvodnjo umetnega vina, ne vključili v novi zakon o vinu.

ZAHVALA
Odbor za postavitve mostu v Zuničih se najlepše zahvaljuje okrajnemu ljudskemu odboru Crnomelj in Karlovec, ki sta nam pomagala pri gradnji mo- stu. Hkrati se zahvaljujemo tudi Podoficijski šoli JLA iz Karlovc, ki je zgradila most, vsem prebivalcem bližnjih in daljnih republik gasilske zveze Lojze Mirtič. Tudi društvo je podelilo posameznim zaslužnim članom spominska darila. Ob koncu je mešan pevski zbor »Svobode« Bršljina pod vodstvom pevovodje Ernesta Jazbeca zapel dve pes- mi.

1. Uporaba silaže omogoča re- jo večjega števila živine pri isti površini gospodarstev. To trditve moramo opraviti, ker se s siliranjem koristno uporabi za prehrano živine vrsto rastlin in pridelkov, ki jih drugače sploh ne bi mogli uporabiti. Silirani moremo otaviti in detelje, katerih pozno v jeseni ne bi mogli več posejati in navadno ostanejo neizkoriščene čez zimo. S siliranjem izkoristimo tudi li- ste od pese, korenja, repe, kavi- le, zelja, razne vrste posevke in podobno. Vrsta krmil, ki jih na- ši živinorejci le malokje upo- rabljajo za krmno živino, so kot silaža prav dobra kрма.

5. avgusta se je 25-letni Stan- ko Knavs iz Okraga pri Šen- turpurtu v vinjenem stanju za- klenil v gobo. Domači so misli- li, da je šel spat, vendar se je Stanko kmalu spet vrnil pred hišo in se se pogovarjal z znan- ko, da bi ji prišel orati. Kmalu nato je bruhnil neko zažuto te- kočino in se začel zvijati v bo- lečinah. Prepeljali so ga v no- vomeško bolnišnico, kjer pa je naslednji dan umrl. Preiskava je pokazala, da je uporabljal za škropljenje krompirja. Vzrok samomorja je najbrže kronično pijančevanje.

Samomor s svinčnim arzenatom

5. avgusta se je 25-letni Stan- ko Knavs iz Okraga pri Šen- turpurtu v vinjenem stanju za- klenil v gobo. Domači so misli- li, da je šel spat, vendar se je Stanko kmalu spet vrnil pred hišo in se se pogovarjal z znan- ko, da bi ji prišel orati. Kmalu nato je bruhnil neko zažuto te- kočino in se začel zvijati v bo- lečinah. Prepeljali so ga v no- vomeško bolnišnico, kjer pa je naslednji dan umrl. Preiskava je pokazala, da je uporabljal za škropljenje krompirja. Vzrok samomorja je najbrže kronično pijančevanje.

odrinila od brega blojskega jezera, se je veselo čebljanje spremenilo v psem: »Po jezera...«
V koloniji so bili otroci razli- čno starosti. Najmlajši je bil Dušan — popularna osebica in ljubljenski kolonijec, najstarejši pa Jože. Morda je prav ta razlika v starosti vplivala, da je bilo živ- ljenje v koloniji sproščeno in živ- vahno. Večji so se igrali z manj- šimi ter večkrat z uvidenostjo ugodili željam mlajh. Z Bleda do Lesc so maled Dušana nosili, ker se je utrudil, čeprav tega ni hotel priznati.

Tudi 22. julij so praznovali kot se spodobi. Z izbranim sporedom pri nastopu so pokazali, da cenijo svobodo, ki je zrasla iz krvi par- tizanov — junakov.

Krepki in zdravi so se 24. ju- lija vrnili domov. Lepot in po- čitniških dni na Gorenskem prav- gotovo ne bodo zlepa pozabili. 20 dni prijetnega odihala in raz- vedrila sta jim pripravila Taj- ništvo za zdravstvo in socialno politiko ter Zveza borcev.

Tudi odkup mleka naj prevzamejo zadruga!
Poročali smo že, da se dela pri gradnji novomeške tovarne za predelavo mleka bližajo kon- cu. Tovarna z zmogljivostjo 20.000 litrov mleka na dan je tu, vprašanje pa je sedaj mleko. Dosedanji odkup mleka ne zaje- ma vseh razpoložljivih viškov. Ponekod odkup sploh še ni or- ganiziran, drugod spet se za- jema komaj polovico ali še manj mleka. Na območju dosedanje- ga novomeškega okraja odkupu- je v glavnem mleko le podjetje »Mleko« iz Novega mesta, v Be- li krajini pa ga odkupujeta na svojem območju le kmetijski za- drugi Semič in Metlika. Če bi zajeli vse trenutno razpoložljive količine mleka na vsem območ- ju novega okraja, ne bi bilo vprašanje obratovanja tovarne vsaj do 50 odstotne zmogljivosti ali pa še več.

magamo s siliranjem spomladi. Zato posejemo v jeseni rž in z mizsko graščico ali samo rž in pa meljo. Spomladi, v prvi po- lovici maja, nekaj te kreme po- kladamo živini, višek pa silira- mo. Konec maja so te njive že prazne in jih lahko uporabimo še za setev krompirja, prosa in koruze. Na ta način nam več za- ležajo njivske površine, poceni- mo letno prehrano živine in po- polnoma izkoristimo silosne ja- me, oziroma stolpe.

3. Siliranje omogoča spravlan- je zelene kreme tudi v slabem vremenu. Prav to je za naše pri- like še posebno važno, ker nam zaradi deževja kрма večkrat propade, zube krmilnih snovi so pa zelo velike. Tu bi omenili, da ameriški farmarji prav za- radi zmanjšanja zrug hranilnih snovi silirajo velike količine čiste lucerne, pa čeprav naši kme- tovalci menijo, da lucerne in de- telje ne moremo z uspehom silir- ati. O siliranju detelj se bomo pogovorili še posebej.

6. Posebno pomembna je pri- prava silaže v sušnih letih. V suši ni dovolj sena, siliranje raznih rastlinskih odpadkov, ce- lo plevelnatih rastlin in rastlin posejanih v polje, nadomesti primanjkljaj kreme.

(Se nadaljuje)

Draga žganjekuha

11. 8. je začelo goret pri po- sestniku Jožetu Janškovicu v Dobravi pri Škocjanu. Ogenj je izbruhnil na podstrešju svinja- ka pri dimniku, ki je speljal iz kuhinje skozi streho. Nastal je zaradi slabe izolacije med dim- nikom in leseno streho. Zgore- lo je ostriše svinjske kuhinje in hleva, škoda pa je približno po milijona dinarjev.

Izkoristil je gostoljubno prijatelja

P. N., po poklicu livar iz Ko- čevja, je bil pred okrajnim sodi- ščem v Kočevju kaznovan na 1 leto in 2 meseca zapora, ker je ogroževal svojega prijatelja M. C., s katerim se je že dolgo po- znal. Ob neki priliki, ko M. C. ni bilo doma, je prišel P. N. na njegov dom in se zlagal, da ga je poslal lastnik stanovanja, naj mu izroče novo obleko, plašč in 10 tisoč dinarjev gotovine. Med ča- som, ko je tašča pripravljala predmete, je v kuhinji ukradel še dve ročni uri. Poleg tega je svojemu sestanovalecu P. B. ukra- del denarico.

Kljub dobri mesečini dohod- kom, je skušal oskodbati ljudi z neprimerno manjšim dohodkom. V 14 mesecih bi lahko premisljal, kaj je boljši posteno delati ali sedeti v zaporu.

Samomor s svinčnim arzenatom

5. avgusta se je 25-letni Stan- ko Knavs iz Okraga pri Šen- turpurtu v vinjenem stanju za- klenil v gobo. Domači so misli- li, da je šel spat, vendar se je Stanko kmalu spet vrnil pred hišo in se se pogovarjal z znan- ko, da bi ji prišel orati. Kmalu nato je bruhnil neko zažuto te- kočino in se začel zvijati v bo- lečinah. Prepeljali so ga v no- vomeško bolnišnico, kjer pa je naslednji dan umrl. Preiskava je pokazala, da je uporabljal za škropljenje krompirja. Vzrok samomorja je najbrže kronično pijančevanje.

Od tedna do tedna

Na tem mestu smo že pisali o ugodnem razvoju odnosov med našo državo in sosednjo Italijo. Poudarili smo, da je do tega prišlo po sporazumu o Trstu, sklenjenem lansko jesen. Odnosi med sosednjima deželama so v tem času res precej napredovali. Gospodar- ska izmenjava se je močno razmahnila, različni stiki na trgovinskem področju so se ugodno razvili (ustanovitve mešanih trgovinskih zbornic), oblike sodelovanja pa so po- stajale zelo raznovrstne. To mo- ramo reči tudi o sodelovanju na raznih področjih družbe- nega in kulturnega življenja. V odnosih med obema dežel- lama je nastalo takšno vzduš- je, v katerem je mogoče potr- pežljivo in uspešno obravna- vanje vseh, še odprtih vpra- šanj. Ta dejstva so z upravi- čenim zadovoljstvom večkrat poudarili vodilni možje obeh dežel.

Toda nedavni dogodki so po- kazali, da na italijanski strani ne gre tako gladko kar se tiče odnosov s sosednjo Jugoslavijo. Večkrat prihaja do sila nelju- bih pojavov — pri katerih ima precejšen delež kakor poprej tudi tokrat del italijanskega tiska — ki prav nič ne kori- stijo odnosom z Jugoslavijo, prav tako pa, razumljivo, ne povečujejo našega zaupanja do zahodnega sosedja, s katerim želimo živeti v miru, s katerim želimo urediti vsa preča vpra- šanja.

V zvezi s tem je treba opo- zoriti na dva primera: na so- ženje bivšim borcem Briško- beneškega odreda in na neke zelo čudne razlage v zvezi s premetitvijo ameriških čet iz Avstrije v Italijo.

Bivše beneške partizane so postavili pred sodišče. O tem bralci že vedo. Poudariti mo- ramo, da je naša javnost z največjo nevedljivo sprejela vest, da bodo sodili ljudem zato, ker so se borili za skup- ne ideale borcev proti fašizmu, ker so se borili za osvoboditev tako Italije, kakor Jugoslavije izpod fašistične tiranije.

Jasno je, da takšno ravnanje nekaterih krogov v Italiji ni prav nič v skladu s popuščaj- nim mednarodno nepošteno, do katere je prišlo posebno še po ženevski konferenci. Očitno je, da se ti krogi prizadevajo izpodkopati pomirljivo vzduš- je, ki je nastalo na svetu po zadnjem času, še zlasti pa ho- čejo izvajati pritisk na naše ljudi onkraj meje.

Jugoslavija je vedno naspro- tovala takšnemu ravnanju v politiki in vedno je branila naše ljudi onkraj meje. Zato tudi tokrat — če bodo ome- njeni krogi šli po tej poti na- prepj — ne bo ravnala drugače.

V TEM TEDNU NABIRAMO SLEDEČA ZDRAVILNA ZELIŠČA:

Cvet bele deteljice 140 din, rmana 50 din, jesenske rese 90 dinarjev.
List volčje češnje (beladone) 150 din, oreha 40 din, borovnice 70 din, robide 36 din, maline 40 dinarjev, lapuha 60 din, pljuč- nice 90 din.
Korenine gladeža 65 din, srčne moči 160 din, bele čemerike 100 din, baldrijana 260 din, troben- tice 120 din, birbenelice 220 di- narjev, malega divjega janeža 300 dinarjev.

Lubje krhlike 60 din, češmna od palic 65 din.
Birbenelica in mali divji ja- než cveteta belo. Pri nabiranju pazite, da ne bi nabirali napa- čnih korenin, ki so po listih zelo slične.
Rastlino hribske rese 260 din, urhovke 60 din, rmana 30 din, jetičnika 100 din, njivske mače- he 120 din, jeternika 180 din, koptnika 70 din, smetlike 100 din, gladilnika 40 din, materne du- šice 30 din.

Nov gasilski dom v Bršljinu

Pomembno gasilsko prireditve so imeli 7. avgusta v Bršljinu pri Novem mestu; poštvovalni člani železničarskega prostovol- nega gasilskega društva so izro- čili svojemu namenu nov pro- storen gasilski dom.

Svečanost je bila združena z večjo gasilsko prireditvijo vseh novomeških gasilskih društev ter PGD Mirna peč. Od osme do desete ure popoldne so se ga- silci pomerili v raznih nastopih. Vaje je obiskalo veliko gledal- cev. Zlasti so toplo pozdravili nastop gasilcev-pionirjev pri va-

jah s sekirami in mokri vaji na vrtečega petelina. Nastopu pionirjev je sledila skupna mo- kra vaja vseh čet. Z »bombami« je bila napadena in »zažgana« trinatrodstvena železničarska stanovanjska hiša pri postaji. Pri »gašenju« so posamezne napa- dalne skupine gasilcev pokazale veliko spretnost, celoten nastop pa ni preprečljivo dokazal, da bi bile zbrane gasilske čete kos požaru, če bi ta hiša zares go- rela. Brizgalna novomeškega društva, ki bi morala dati vodo za glavni napad z lestve na streho, ni dala vode. Pri stro-

kovni oceni nastopa sta dosegli gasilski društvi NOVOTEKS in Društvo železničarjev enako šte- vilno točk, vendar je bil nastop gasilcev tekstilne tovarne ocene- njeni kot boljši. Tretje mesto je zasedlo novomeško gasilsko društvo, četrto Mirna peč in pe- to mesto gasilska četa NOVO- LES.

Po vajah so se gasilci in šte- vilni drugi udeleženci zbrali pred novim gasilskim domom, kjer jih je pozdravil predsednik društva Anton Rolič. Za njim je govoril predsednik Okrajne ga- silske zveze Novo mesto Lojze Mirtič, ki je čestital železničar- skemu gasilskemu društvu k le- pi pridobitvi, čestital pa je prav tako vsem navzočim gasilcem k deseti obletnici osvoboditve. Poudaril je vlogo in naloge pro- stovoljnega gasilstva v socialis- tični domovini. Govoru je sle- dilo odlikovanje zaslužnega čla- na železničarskega gasilskega društva Staneta Zupančiča. Od- likovanje mu je izročil v imenu republike gasilske zveze Lojze Mirtič. Tudi društvo je podelilo posameznim zaslužnim članom spominska darila. Ob koncu je mešan pevski zbor »Svobode« Bršljina pod vodstvom pevovodje Ernesta Jazbeca zapel dve pes- mi.

Dosedanji ljudski odbor mestne občine Crnomelj

ing. Anton Zorc

Nekaj o siliranju in silaži

Dohodki od reje naše živine so še vedno znatno manjši ka- kor bi morali biti, saj je živin- orejstva pri nas glavna panoga kmetijstva. V merilu Slovenije lahko trdimo, da je mlečnost živ- line prenizka, rast mlade živine je še počasna in plodnost piemenskih živali preslabša. Red- no vsako leto se dogaja, da živi- na na spomlad stada in zato zelo slabi. Vzrok je pomanjka- nje kreme, zlasti pa preslabša k- rma, v kateri manjka prebavljivi- jih hranilnih snovi, posebno beljakovin. S povečanjem in z zboljšanjem kreme v mejah ob- stoječih možnosti, bi lahko zbolj- šali mlečnost krav vsaj za 300 do 400 litrov mleka na kravo, teža leto starih živali bi nara- stala na 250 do 280 kg, namesto do- sedanjih 180 do 220 kg, na vsakih sto krav bi moglo biti letno okrog 80 telet, namesto sedanjih 65 do 70, in živali, namenjene za zakol, bi morale biti vsaj malo opitane, medtem ko vidi- mo sedaj v naših klančevah ve- lik odstotek popolnoma mršavih živalnih živali. Zboljšanje v tem primeru bi pomenilo več živine, več živinskih proizvodov, to je mleka in mesa, predvsem pa

znatno več dohodkov za kmečka gospodarstva. Vsako gospodar- stvo mora razmišljati, kako bi pripravilo živini več kreme in tudi boljše. Razumljivo je, da bo več sena, če bomo travne povr- šine redno gnojili. Ta ukrep je najen. Ni dober gospodar, ki za- nemarja travnike in košenice. Izredno pa zboljšamo možnost dobre prehrane živine tudi s kisljo krmno ali, kakor jo navad- no imenujemo, s silažo. Pripravi- tan sem, da bi si vsaj tretjina naših kmečkih gospodarstev la- hko uredila silos in vsako leto pripravila silažo. Ker bi s tem skoraj odpravili omenjeno neza- dovoljvjo stanje reje živine, se moramo s tem vprašanjem ma- lo bolj seznaniti.

I. KAJ JE SILAŽA IN NJEN POMEN ZA PREHRANO ŽIVINE

Krmo, ki jo spravimo v beto- nske in druge jame ali v beto- nske stolpe in tako ohranimo za daljšo dobo v sočnem, zelenem stanju za zimsko prehrano, imenujemo silažo ali kisljo krmno. Pripravo silaž pa imenujemo siliranje. Za prehrano živine je silaža velikega pomena. S si-

lažo lahko krmimo vse vrste in skupine domačih živali. Upora- ba silaže je posebno razširjena v Združenih državah Amerike. Pri njih skeraj ni mogoče naj- ti farmerja, ki ne bi imel ure- jenega silosa. Silažo pokladajo mlečni živini in živini za pitan- je. Trdijo, da si brez zadostne količine silaže ne morejo zamis- liti uspešne reje živine. Po- membost siliranja zelene kreme in uporabe silaže za prehrano živine sprevidimo iz nasled- njega:

1. Uporaba silaže omogoča re- jo večjega števila živine pri isti površini gospodarstev. To trditve moramo opraviti, ker se s siliranjem koristno uporabi za prehrano živine vrsto rastlin in pridelkov, ki jih drugače sploh ne bi mogli uporabiti. Silirani moremo otaviti in detelje, katerih pozno v jeseni ne bi mogli več posejati in navadno ostanejo neizkoriščene čez zimo. S siliranjem izkoristimo tudi li- ste od pese, korenja, repe, kavi- le, zelja, razne vrste posevke in podobno. Vrsta krmil, ki jih na- ši živinorejci le malokje upo- rabljajo za krmno živino, so kot silaža prav dobra kрма.

2. S siliranjem zelene kreme se zgubi znatno manj hranilnih snovi, kakor s sušenjem. S po- izkusi in v praksi je ugotovlje- no, da se pri sušenju trave ob- lepem vrenemu zgubi, oziroma uniči približno 35% do 50% hra- nilnih snovi. Pri slabem vreme- nu so zube še večje. Uničujejo se predvsem vitamini, (karotini) brez katerih kрма nima prave vrednosti. S pravilnim postop- kom pri siliranju pa se zgubi le 10, največ 20 hranilnih snovi, torej dvakrat manj, kakor pri navadnem sušenju. Najvažnejše je, da z dobrih siliranjem oču- vamo tudi vitamine (A, C, D in E), ki so za živalski organizem nujno potrebni.

3. V obliki silaže ohranimo zeleno krmno v svežem, sočnem stanju za zimsko prehrano. Do- daljanje sočne kreme k zimski prehrani, ki je v glavnem suha kрма, poveča živini tek, živali daje žro, silaža zboljša prebavo in s tem vpliva na boljše izko- riščanje vse kreme, ki tako več zaleže. Koristno vpliva tudi na plodnost živali.

4. Zelo ekonomično je spomla- dsko siliranje. V avgustu in septembru pogosto primanjkuje zelene kreme. Ne je spomladi, tu- di v teh mesecih živina oslabi in se zato, njena proizvodnost zmanjša. V tem primeru si po-

magamo s siliranjem spomladi. Zato posejemo v jeseni rž in z mizsko graščico ali samo rž in pa meljo. Spomladi, v prvi po- lovici maja, nekaj te kreme po- kladamo živini, višek pa silira- mo. Konec maja so te njive že prazne in jih lahko uporabimo še za setev krompirja, prosa in koruze. Na ta način nam več za- ležajo njivske površine, poceni- mo letno prehrano živine in po- polnoma izkoristimo silosne ja- me, oziroma stolpe.

3. Siliranje omogoča spravlan- je zelene kreme tudi v slabem vremenu. Prav to je za naše pri- like še posebno važno, ker nam zaradi deževja kрма večkrat propade, zube krmilnih snovi so pa zelo velike. Tu bi omenili, da ameriški farmarji prav za- radi zmanjšanja zrug hranilnih snovi silirajo velike količine čiste lucerne, pa čeprav naši kme- tovalci menijo, da lucerne in de- telje ne moremo z uspehom silir- ati. O siliranju detelj se bomo pogovorili še posebej.

6. Posebno pomembna je pri- prava silaže v sušnih letih. V suši ni dovolj sena, siliranje raznih rastlinskih odpadkov, ce- lo plevelnatih rastlin in rastlin posejanih v polje, nadomesti primanjkljaj kreme.

(Se nadaljuje)

2 VAJENCA
sprejme v trgovino z elektromaterialom
Trgovsko podjetje »ELEKTROPROMET«, Ljubljana, Sritarjeva 7.
Solska izobrazba: 4 razrede gimnazije ali dovršeno 8-letno osnovno šolo. Hrana in stanovanje po dogovoru.

DOLENJSKI LIST
v vsako hišo!

V Ribnici je bila velika tombola

Obrotna zbornica Kočevje je priredila v nedeljo 7. avgusta v starem gradu v Ribnici veliko tombolo z več sto dobitki. Glav- ni dobitki so bili kuhinjska kredenca, divan, opeka, dva in drugi praktični dobitki. Izkupi- ček iz te tombole je šel za grad- njo obrtnega doma v Ljubljani.

ZAKAJ BI NE BILO POVSOD TAKO

KOT JE V KMETIJSKI ZADRUGI NA ČREŠNJEVCU?

Poročilo na seji zborna proizvajalcev OLO Crnomelj o zaključnih računih kmetijskih zadrug v Beli krajini za leto 1954 je bilo navzlic suhoparnosti tudi zelo poučno. Pokazalo je promet vsake zadruge, vendar loteno za prodajo industrijskega blaga in posebej za odkup kmetijskih pridelkov. Tako je poročilo navajalo, da obstaja v Beli krajini kmetijska zadruga, ki je imela 80 milijonski promet, od tega pa komaj osemdeset del od odkupov. Obstaja pa tudi zadruga, ki je lani imela 13 milijonov prometa, od tega pa nad 7 milijonov od odkupov! Ni težko uganiti, katera izmed teh dveh je delala boljše v duhu osnovnih nalog kmetijske zadruge. V Beli krajini, verjetno pa tudi na Dolenjskem, uresničuje te naloge najboljše kmetijska zadruga Črešnjevec.

Na Črešnjevcu je majhna kmetijska zadruga, najmanjša v Beli krajini. Tudi njeno področje ni veliko, saj obsega le majhen kot med Semčimem, Metliko, Strekljivcem in Gradcem. V vseh teh okoljskih krajih obstajajo močnejše kmetijske zadruge, močnejše sicer po številu članov, nikakor pa ne

«63 kilogramov jih bo...»

V zadrugi odkupijo prav vse...

Stara mati je v vnuki pripeljala pred trgovino veliko vrečo nezrelega odpadnega sadja. Po 6 din kilogram ga plača zadruga, zato v vsej okolici ne vidite na tleh po vrtovih gnjovega sadja. Zadruga ga odkupuje za »Belsade«. Samo en dinar ima pri tem zasluga. Ko se nabere sadja za voz, ga člani zadruge, ki imajo vprežno živino, radi odpeljejo v Kanjarico. Dinar dobe od kilograma. Najmanj 1000 do 1200 kg nalože na voz in v dobrem polidnevju to kar lep zaslužek. Če je sadja več, pride tovarna ponj sama z avtomobilom.

63 kg odpadnega sadja je pripeljala stara mati. Brez odbitka ga je poslovođa takoj izplačal. Toda ni zvela denarja; kupila je lonec, ki ji je bil že dolgo potreben. »Pa še malo bonbonov za vnuka, da bodo rajše nabirali!« je rekla in pustila ves denar v zadrugi. Zadruga ji je odkupila, zadruga ji je preskrbela, kar potrebuje za dom; kaj hoče več? Čigani tudi v Beli krajini nabirajo zdravilna zelišča. Čeprav jih trgajo nad Semčimem, jih pridelajo pred na Črešnjevcu. Ker se sami ne razumejo na tehtanco, so sila nezaupljivi. Sumili so, da jih je morda poslovođa sokoli prinesela, pa so prošili mimoidočega, naj jim si enkrat sihtea. Brez navzočnosti poslovođe je naprošeni to na-

pravil in ugotovil, da je poslovođa tehval izredno pošteno. Poštenje rodi zaupanje pri kupcih in prodajalcih, to pa je tudi moralni kapital poslovođe in zadruga na Črešnjevcu.

Toda motite se, če mislite, da v zadrugi odkupujejo samo sadje in zelišča. Od jaja do lesa, želeja in ostalih pridelkov odkupujejo prav vse. Predsednik upravnega odbora, stari bорец in spomeničar iz leta 1941 — Znan Skrinjar, mi je med razgovorom rekel, da bi njihov poslovođa odkupil vse, kar bi mu ponudili, čeprav tudi staro slamo. Seveda vse to tudi prodal!

Letos je kmetijska zadruga kupila še drugo mlatnico na močrni pogon, ki je prav te dni zelo zaposlena. Zito je na območju zadruge obilno obrodi in z velikim zadovoljstvom mlatio člani zadruge na novi

mlatnici. Skoraj bi potrebovali še eno, toliko imajo dela in vsi bi radi čimprej omlatili. Ni treba posebej omenjati, da ima zadruga za svoje člane tudi vse ostale stroje, ki so potrebni za boljše obdelavo zemlje in za zatiranje sadnih in rastlinskih škodljivcev. Teh strojev ima že toliko, da so pričeli resno razpravljati o gradnji shrambe za vse stroje, ki so sedaj po večini spravljani pri posameznih članih.

Na zunan skromna poslovalnica črešnjevske KZ, toda važno je njeno delo in korist, ki jo daje svojim članom

odstopila še drugim. Kriza s kvasom je zajela tudi to področje, toda poslovođa Stublarja je vseeno znal preskrbeti za svoje odjemalce. Članom ni bilo treba stati v repu pred trgovino. Medtem ko ste zaman obrneli vse trgovine in iskali koruzne izdelke ali koruzo po vsej Dolenjski, jo je kmetijska zadruga Črešnjevec odkupila nad 7000

Odkup in prodaja nista edina dejavnost zadruge

Lani je imela ta mala zadruga 1.739.408 din čistega dobička, v letošnjem prvem polletju pa tudi že okoli milijon din. Toda njena dejavnost ni samo v odkupih in prodaji. Močno posega tudi v druge panoge. Gotovo je zasluža zadruga, da je bilo vse sadno drevje očiščeno in poskropljeno. Zadruga je prispevala za škropivo 70.000 din. Polno sadno drevje brez vidnih sledov kaparja je rezultat izdatka in pobude zadruge.

Največji uspeh zadruge pa je prav gotovo kolektivno zavarovanje živine. Zadruga prispeva 40 odstotkov zavarovalnine, lastniki pa ostalih 60. Komaj tri tedne je bila živina zavarovana, ko sta naprednemu kmetu Kafolu s Krvavčega vrha poginila plemenska krava in junec. 120.000 din je bilo škode. Ker je imel s pomočjo kmetijske zadruge zavarovano živino, bo dobil škodo v celoti povrnjeno. To je priregnilo k zavarovanju še vse tiste, ki so prej z nezaupejem gledali na novost.

Letos je kmetijska zadruga kupila še drugo mlatnico na močrni pogon, ki je prav te dni zelo zaposlena. Zito je na območju zadruge obilno obrodi in z velikim zadovoljstvom mlatio člani zadruge na novi

»Vidimo, da pri vas gre, zato bi se radi pridružili...«

V KZ Črešnjevec lahko člani imeli za prodajo, jim bo najprej vse prodajo in vse kupijo. Tu vnovčila zadruga. Prav tako jim bo preskrbela vse, kar potrebujejo: od žvrgalce, kvasa in soli do židne in središne opeke ter vseh ostalih potrebščin za večjo kmetijsko proizvodnjo. Lani je vsak zadrugi dobil pri nakupu umetnih gnojil v zadrugi še čistih 600 din popusta. Zadruga skrbi poleg tega še za kvalitetno seme in ima že zdaj naročene potrebne količine semen za prihodnjo pomlad.

Znan Skrinjar, nosilec Spomenice 1941, je predsednik upravnega odbora zadruge

ORGANIZATOR, POSLOVOĐJA, LESNI MANIPULANT IN DELAVEC V ENI OSEBI

Zlati časi...

Nikar ne mislite, da protiravam če trdim, da imam čedno in simpatično zakonsko družico. Prav res, da je cvet sodobnih žen! Ni samo na pogled prijetna, tudi idejno ji ne gre prav nič očitati. V tistih budih dneh, ko je vsepovsod urelo, je to tudi z dejanj dokazala. Čeprav sem tudi jaz nosil v tistih časih nabornik po dolenskih gozdovih, mi moja ljuba žena ne pusti in ne pušči, da bi pazabil na rovele tradicije borbe in njene sadove. In zaradi tega moram rešiti na ljubo priznati, da sem kar malo domišljivo, ko gledam moje sodruge, ki takega zaklada nimajo.

»Dva kilograma koruznega zdrobita!«

»Nimamo!«
»Ali že imate sladkor!«
»Nimamo!«
»Pet kilogramov bele moka!«
»Ali imate škrobnice!«
»Takrat pa — prisegel bi, da imam sicer železne žvece, saj sem že osem let poročen in oče dveh otrok! — mi je v bipu vse odgovorila in sem prav bedasto zarenčal!«
»Nimamo!«
»Spominjam se samo tega, da sem še nekaj po srebrko povedal in skoraj prišel domov o objem ljubljene družice, kateri sem takole povedal:«
»Če se me misliš iznebiti, me raje zastrupi, samo nikar ne dovolj, da bi bil trpičen po naši ljubi argovski mrčli!«

Mladina, vključni se med borce za zmago znanosti nad praznovanjem in zabladami, ki živirajo iz zaostalosti!

Tako Helena Pečjak v svojem pismu, ki je prišlo — poleg drugih podobnih — iz rok gospe Lucije nazaj v Novo mesto s prošnjo, da bi ugotovili, če je res toliko revščine pri nas. Ali Pečjakova poštno opusjude svoje življenje? Ne! Presodite sami!

»Če boste nam pomagali, ste bogu na oltar položili...«

Helena Pečjak iz Hinj št. 8 v Suhu krajini je poslala »dragim nepoznanim rojakom« v Ameriko tole ponižno »prošnjo«:

»Obručam se s ponižno prošnjo na vas, ker nahajam se v veliki stiski. Kakor sem slišala, daste že veliko pomagali režečem. Ker smo tudi mi eni izmed naj naj potrebnjših, mi se nahajamo v revnem položaju. Nimamo nikake pomoči od nikoder. Samo imam pet otrok: 13 let starejša hčer,

nekaj vrst zdravilnih zelišč za vzorce, da lahko pokaže nabiralcem, kaj je treba nabirati in kako. Za okoli 300.000 din je imel letos prometa z zelišči, čeprav nima zanje nobenega skladišča. Ker zadruga nima stalnega delavca, opravi tovarji Stublar še vsa potrebna težakša dela, kar pa ga prav gotovo preveč obremenjuje.

ZAUPANJE RASTE CEDALJE BOLJ...

Zaupanje zadrugiško do zadruge, do upravnega odbora in poslovođe je seveda veliko. Pa ni bilo vedno takšno. Kot povsod, od začetka kmetije niso imeli zaupanja v zadrugo, zlasti dokler so se pojavljale izgube. Napredni kmetovalci pa niso izgubili zaupanja, pač pa so še krepkeje delali in zadrugo urdili. Le s prizadevanjem zadrugiškim delom so uspeli. Z vsakoletnimi uspehi zadruga raste zaupanje zadrugiško, hkrati pa se več njihovo število. Kdo ne bi bil član take zadruge, ko vsak dan vidi, da mu ta povsod pomaga pri izboljšanju življenja!

Tako delajo v Črešnjevcu, tako delata upravni odbor kmetijske zadruge in njen poslovođa od vedno večji podpori zadrugiškim. Prav gotovo ima take, če ne še veliko boljše pogoje kot mala, a čvrsta KZ Črešnjevec, za enako plodno zadržavo delehna zadruga na Dolenjskem. Za to ni treba nič drugega kot nekoliko požrtvovalnosti in socialistične zavesti! Nič ne pretiravam, če trdim, da bi se mnogi upravni odbori in vodilni uslužbenci prav pri tej mali kmetijski zadrugi lahko veliko naučili.

Ziv primer zadruge na Črešnjevcu pa potrjuje tudi staro resnico, da je v življenju skoraj vse odvisno od ljudei.

Peter Romančič

Jaka Stublar, neumorni poslovođa

Koristna in poučna razstava

V petek 12. avgusta dopoldne je bila v novomeški osnovni šoli odprta republiška razstava higiensko-tehnične zaštite dela. Razstavo je odprl direktor Okrajnega urada za socialno zavarovanje Novo mesto Miha Povodina ter pozdrvil povabljen predstavniki ljudske oblasti, množičnih organizacij in podjetij, med katerimi so bili tudi ljudski poslanci Jože Borštnar, Stane Smid in Viktor Zupančič. V imenu prirediteljev je nato govoril o namenu razstave direktor republiškega zavoda za proučevanje dela in varnosti pri delu Marjan Dular. Povedal je, da je to 14. zapovrstna razstava v Sloveniji, katero si je ogledalo dosedaj že nad 150.000 članov delovnih ko-

lektivov. Nadalje je navedel zanimive številke o družbeni škodi zaradi delovnih nezdov in naši državi. V Sloveniji je letno do 40.000 delovnih nesreč, kar pomeni, da se ponesreči pri delu vsak 4 ali 5 zaposleni delavec. Zaradi delovnih nezdov izgubimo letno okoli 800.000 delovnih dni ali v denarni vrednosti okoli 6 milijard din. V celji državi znaša ta izpad na narodnem dohodku zaradi delovnih nezdov do 40 milijard na leto.

Se eno pismo iz Kranja

25. julija je spet odšlo 58 otrok na počitniško kolonijo v Kranj. Kakor prvo, sta tudi drugo skupino otrok poslala na počitnice Svet za socialno skrbstvo in OLO Novo mesto in okrajni odbor Zveze borcev. V pismu, ki so nam ga poslali otroci iz Kranja, pravijo med drugim:

»V mladinskem domu Francea Prešerna uživamo vso gostoljubnost. Izdatna in okusna hrana nas je vse popravila, sveži gorenjski zrak, sprehodi v lepo kranjsko okolico pa dvigajo razpoloženje in dobro voljo. Ogledali smo si tudi delo v tovarnah Planika in Pletenina. Vse je lepo in dobro, le sonce nam talo redko in skopo pošilja svoje žarke. Le malo smo

Opozorilo

Upraviteljstvo Vajenske šole raznih strok Novo mesto, javlja vsem vajencem in onim, ki bodo šele sklenili učno pogodbo, naslednji razpored izpitov:

25. in 26. avgusta sprejemni izpiti
Sprejemne izpite morajo polagati vsi oni, ki hočejo skleniti učno pogodbo in imajo 4 razrede osnovne šole, nimajo pa 6 razredov osnovne šole oziroma 2 razredov gimnazije. K sprejemnemu izpitu morajo prineseti rojstni list in zadnje šolsko spričevalo. Izpiti se prično ob 7 zjutraj v prostorih Vajenske šole v postolpi Osnovne šole na Seidovi cesti 1.

31. avgusta in 1. septembra ponavljalni izpiti
Ponavljalni izpiti so za vse razrede Vajenske šole. Vajenci morajo prineseti s seboj šolsko spričevalo in šolske potrebščine. Ponavljalni izpiti se prično ob 7 zju-

traj prav tam kot sprejemni izpiti.

2. in 3. septembra vpisovanje
Vpisati se morajo vsi vajenci I., II. in III. razreda. Začetniki naj prinesejo s seboj rojstni list, zadnje šolsko spričevalo (postredno o opravljenem sprejemnem izpitu) in učno pogodbo. Vsi oni, ki so že obiskovali katerokoli vajensko šolo, naj prinesejo s seboj zadnje šolsko spričevalo. Vpisovanje bo v pisarni Vajenske šole od 7. do 14. ure.

3. in 4. septembra zaključni izpiti
Zaključne izpite delajo oni, ki so v spomladanskem roku pri zaključnih izpilih padli, tisti, ki so opravili popravni izpit v III. razredu, in oni, ki imajo popravni izpit pri zaključnem izpitu. Zaključni izpiti se prično ob 7. uri zjutraj, tam kot vsi ostali izpiti.

UPRAVITELJSTVO ŠOLE

»DOLENJSKI LIST« v vsako hišo kočevskega in novomeškega okraja!

Zlati časi...

Nikar ne mislite, da protiravam če trdim, da imam čedno in simpatično zakonsko družico. Prav res, da je cvet sodobnih žen! Ni samo na pogled prijetna, tudi idejno ji ne gre prav nič očitati. V tistih budih dneh, ko je vsepovsod urelo, je to tudi z dejanj dokazala. Čeprav sem tudi jaz nosil v tistih časih nabornik po dolenskih gozdovih, mi moja ljuba žena ne pusti in ne pušči, da bi pazabil na rovele tradicije borbe in njene sadove. In zaradi tega moram rešiti na ljubo priznati, da sem kar malo domišljivo, ko gledam moje sodruge, ki takega zaklada nimajo.

»Dva kilograma koruznega zdrobita!«

»Nimamo!«
»Ali že imate sladkor!«
»Nimamo!«
»Pet kilogramov bele moka!«
»Ali imate škrobnice!«
»Takrat pa — prisegel bi, da imam sicer železne žvece, saj sem že osem let poročen in oče dveh otrok! — mi je v bipu vse odgovorila in sem prav bedasto zarenčal!«
»Nimamo!«
»Spominjam se samo tega, da sem še nekaj po srebrko povedal in skoraj prišel domov o objem ljubljene družice, kateri sem takole povedal:«
»Če se me misliš iznebiti, me raje zastrupi, samo nikar ne dovolj, da bi bil trpičen po naši ljubi argovski mrčli!«

Mladina, vključni se med borce za zmago znanosti nad praznovanjem in zabladami, ki živirajo iz zaostalosti!

Tako Helena Pečjak v svojem pismu, ki je prišlo — poleg drugih podobnih — iz rok gospe Lucije nazaj v Novo mesto s prošnjo, da bi ugotovili, če je res toliko revščine pri nas. Ali Pečjakova poštno opusjude svoje življenje? Ne! Presodite sami!

»Obručam se s ponižno prošnjo na vas, ker nahajam se v veliki stiski. Kakor sem slišala, daste že veliko pomagali režečem. Ker smo tudi mi eni izmed naj naj potrebnjših, mi se nahajamo v revnem položaju. Nimamo nikake pomoči od nikoder. Samo imam pet otrok: 13 let starejša hčer,

Galice in kvasa na črešnjevcu ni manjkalo

Skoraj ne bi mogli verjeti, da je ta mala zadruga lani razpečala okoli 15 vagonov opek! Za letošnjo ajdovo setev je kupila vagon umetnih gnojil. Vsa so šla v promet. Niso jih odkupili le člani domače zadruge,

»Tu je pa ta nesrečna Slovenija!«

Paketarska bolezen spet razneja. Malo je potihnila, vendar se je njen bacil pregloboko zaletel v nekatere ljudi, ki bi radi živeli na račun tujih bljujev. Naslov gospe Lucije spet

Božji oltar

LOVCEV NA PAKETE

eno obleko pa ene čevlje lepo prosim, pa rjuho saj eno. Ne morem hoditi, pa ležim, pa nimam nobene rjuhe.

Vsaj eno rjuho, če je mogoče, pa kaj za obleč mi pošljite. Bom vam večno hvaležna in bom vam pisala, ker nimam drugemu komu. Nimam nobenega sorodnikov v tisti srednji Ameriki. Tukaj je pa ta nesrečna Slovenija, da bi človek živ mogel iti v zemljo, tak kakor jaz... Gospa, če mi boste kaj poslali dajte bol majhno obleko saj eno za pol leti, jaz sem majhne postavne...

Ko sem prebral pismo Mimica S., sem jo hotel obiskati na domu, da bi pripravil sirototo socialnemu skrbstvu. Tudi pri nas bi se pri Rdečem križu dobila kakšna rjuha za revno, če ima res tak revmatizem... Pa ni bilo treba. Kakor srnica je priskakljala v uredništvo, ko smo jo povabili na kratek razgovor. Na pogled čedno dekle, okusno oblečeno, s torbico, verižico okoli vratu in sodobno frizuro. Štiri leta že ima kruh v Novem mestu; medtem se je poklekil primeren obleka, spi pa — to je sama zaupala — na rjuhah kakor vsako izmed nas...

Prod leti smo v »Dolenjskem listu« obirali pisani o poplavi »paketskih« pisem, ki so romala čez ocean iz raznih dolenskih krajev. Vsa so bila po enem kopitu: »nimam obleke, perila in živeča, otrok imam 7 (ali pa 8, 9 in še več), pošljite mi, zлата mamica«, ču- kra, kofeta, pa bele moka in vsaj en paternoster priložite vsaj pošiljki...« In spet druga: »Pošljite mi vrečo bele moka, ubogemu človeku vse prav pride... Pošljite mi, ljuba gospa, 5 dolarjev za cukrer, 5 dolarjev za suveče na čast Materi božji... Pošljite mi, saj ste tudi Muhie Frančiški poslali, ona pa ni nič potrebna, medtem ko mi na slami brez plah ležimo... Muhie so bogati, imajo dovolj žita, v cerkev ne imajo kaj rade ne hodijo...«

Burni valovi zavisti, požrešnosti, zlagane vernosti, obrekovanja in škodoželjnosti so zapljuskali v Podgorske vasi in tja proti Daljnemu vrhu. Naslov gospe Lucije Gregorčič je romal iz roke v roko. »Sploštevani nepoznani dobrotniki« v Ameriki so dobivali ganjlive poste, da bi se človek zjokal nad revščino, ki so jo ta pisma pomajala.

Tisec dinarjev je stal pozneje naslov gospe Lucije. Dobil si ga lahko v avtobusu pri Sentjerneju od neznanke potovke ali pa kje v Bršljinu med »štirimi očmi«. Zadnji

»Dva kilograma koruznega zdrobita!«

»Nimamo!«
»Ali že imate sladkor!«
»Nimamo!«
»Pet kilogramov bele moka!«
»Ali imate škrobnice!«
»Takrat pa — prisegel bi, da imam sicer železne žvece, saj sem že osem let poročen in oče dveh otrok! — mi je v bipu vse odgovorila in sem prav bedasto zarenčal!«
»Nimamo!«
»Spominjam se samo tega, da sem še nekaj po srebrko povedal in skoraj prišel domov o objem ljubljene družice, kateri sem takole povedal:«
»Če se me misliš iznebiti, me raje zastrupi, samo nikar ne dovolj, da bi bil trpičen po naši ljubi argovski mrčli!«

Mladina, vključni se med borce za zmago znanosti nad praznovanjem in zabladami, ki živirajo iz zaostalosti!

Tako Helena Pečjak v svojem pismu, ki je prišlo — poleg drugih podobnih — iz rok gospe Lucije nazaj v Novo mesto s prošnjo, da bi ugotovili, če je res toliko revščine pri nas. Ali Pečjakova poštno opusjude svoje življenje? Ne! Presodite sami!

»Obručam se s ponižno prošnjo na vas, ker nahajam se v veliki stiski. Kakor sem slišala, daste že veliko pomagali režečem. Ker smo tudi mi eni izmed naj naj potrebnjših, mi se nahajamo v revnem položaju. Nimamo nikake pomoči od nikoder. Samo imam pet otrok: 13 let starejša hčer,

»Dva kilograma koruznega zdrobita!«

»Nimamo!«
»Ali že imate sladkor!«
»Nimamo!«
»Pet kilogramov bele moka!«
»Ali imate škrobnice!«
»Takrat pa — prisegel bi, da imam sicer železne žvece, saj sem že osem let poročen in oče dveh otrok! — mi je v bipu vse odgovorila in sem prav bedasto zarenčal!«
»Nimamo!«
»Spominjam se samo tega, da sem še nekaj po srebrko povedal in skoraj prišel domov o objem ljubljene družice, kateri sem takole povedal:«
»Če se me misliš iznebiti, me raje zastrupi, samo nikar ne dovolj, da bi bil trpičen po naši ljubi argovski mrčli!«

Mladina, vključni se med borce za zmago znanosti nad praznovanjem in zabladami, ki živirajo iz zaostalosti!

Tako Helena Pečjak v svojem pismu, ki je prišlo — poleg drugih podobnih — iz rok gospe Lucije nazaj v Novo mesto s prošnjo, da bi ugotovili, če je res toliko revščine pri nas. Ali Pečjakova poštno opusjude svoje življenje? Ne! Presodite sami!

»Obručam se s ponižno prošnjo na vas, ker nahajam se v veliki stiski. Kakor sem slišala, daste že veliko pomagali režečem. Ker smo tudi mi eni izmed naj naj potrebnjših, mi se nahajamo v revnem položaju. Nimamo nikake pomoči od nikoder. Samo imam pet otrok: 13 let starejša hčer,

Šola in številke

Se nekaj tednov in šolska vrata se bodo spet odprla. Spet bo napolnila mladina učilnice in s smehom oživela prostore, kjer bo do prihodnjega poletja delala in se pripravljala na življenje.

Počitnice gredo h kraju, novo šolsko leto je pred nami. Kako pa smo zaključili šol. leto 1954/55? Kakšni so uspehi, ali smo z njimi zadovoljni? Kaj vpliva na boljše ali slabše delo v naših šolah, koliko in kako sodelujemo s šolo, kako je z družbenim upravljanjem v našem šolstvu? Naj odgovori na to nekaj števil in ugotovitev iz preteklega šolskega leta.

dijakinje in dijaki so dosegli vprašan, ki jih prinaša s seboj vzgojno delo. Dejstvo, da približno 12 odstotkov otrok ne prihaja redno k pouku, nalaga zlasti šolskim odborom in množičnim organizacijam v prizadetih krajih dolžnost, da ta odstotek znižajo na kar najmanjšo mero.

Sestanki učiteljev s starši so bili lani pogosti in boljše kakor pred leti. Udeležba staršev na roditeljskih sestankih je bila na splošno zadovoljiva. Sestanki, združeni z vzgojnimi predavanji, so se ljudem posebno priljubili. Kot najboljša oblika zblizevanja šole z domom so se izkazali vaški roditeljski sestanki, h katerim so prihajali tudi starši, ki jih sicer ni bilo k razrednim ali šolskim sestankom.

Šola in starši

Brez tesnega sodelovanja doma in šole ne more biti zadovoljivih uspehov. Odnos staršev do šole se je precej izboljšal; to kaže tudi večji šolski obisk, ki znaša na osnovnih šolah povprečno 88,8 odstotka, na nižjih gimnazijah pa 95%. Se vedno pa v nekaterih krajih (Grčevju, Skoc-

Utrujmo družbeno upravljanje v šolstvu in prosveti!

Ze dlje časa so vidna prizadevanja, da bi tudi javno mnenje sodelovalo pri številnih naporih šole, da bi z združenimi močmi kar najbolje uresničili učne in vzgojne naloge šolstva. Družbeno upravljanje v šolstvu in prosveti naj zajame širok krog državljanov, ki bodo obogatili delo prosvetnih delavcev s svojimi izkušnjami in pomagali, da bo v pouku čedalje več novega duha. V šolskih odborih ter občinskih svetih za kulturo in prosveto naj rešujejo delovni ljudje številna zapletena vprašanja šolstva.

V novomeškem okraju so bili izvoljeni šolski odbori pri vseh prosvetnih ustanovah. Po ugotovitvah okraj. tajništva za prosveto in kulturo je že tepe število teh odborov zaživelo. Člani so se zanimali za delo učiteljev, za njihova gmotna in ostala vprašanja, za materialno oskrbo šol, za šolski obisk in roditeljske sestanke, pri katerih so sodelovali. Na splošno velja ugotovitev, da so uspehi teh odborov boljše od uspehov občinskih svetov za prosveto in kulturo. Pri slednjih so delali uspešno zlasti sveti v Trebnjem, Gotni vasi, Sentjerneju, Mirni, Mokronogu in še nekaterih krajih, medtem ko n. pr. v Veliki Loki, Skočajnu, Hinjah in Smarjetih delo občinskih svetov navzlic pomoči predstavnikov okrajnega sveta ni steklo kakor bi moralo.

V delu občinskih svetov za prosveto in kulturo in v delu šolskih odborov manjka predvsem potrebne širine in poglabljanja v zapletena šolska in vzgojna vprašanja. Da bodo postali resnični člen v družbenem upravljanju, jim bo v novem šolskem letu zlasti treba pomagati s praktičnimi nasveti, pri čemer politične organizacije ne bodo smele stati ob strani.

Tudi v Ptujju bodo imeli tiskarno

Kakor poročila »Ptujski tednik«, bo začelo v kraškem noskusnim obratovanjem novoustanovljeno ptujsko podjetje »PTUJSKA TISKARNA«. Pred volno so imeli v Ptujju dve manjši tiskarni, po volji pa se je vedno znova pokazalo, da okraj potrebuje vsaj manjšo tiskarno, ki bi razbremenila že tako preobremenjeno tiskarno v večjih mestih. S 4 milijoni din so kupili prve stroje, nato pa na jele še kredit 8 milijonov din za stroje in še 4 milijone za ostali potrebni material. Okrajni in mestni ljudski odbor sta vložila v novo tiskarno precej napoprov, tako da čakajo zdaj le še na večji tiskarski stroj in stavni stroj Linotyp. Tiskarna bo imela tudi svojo knjigozveznico.

Nekaj o konzerviranju

Sredi poletja smo. Skrbna gospodinja pa že misli na zimo. Sedaj, ko je na vrtu še dovolj zelenjave in tudi sadje že počasi dozoreva, si bo začela pripravljati najrazličnejše konzerve, ki ji bodo zelo dobro služile za pestrejšje jedilnice v zimskem času. Izgovor, da »vse preveč stane« danes ne velja in ne sme veljati, saj ne dobimo nikjer ničesar zastoj. Vsaka naj se pač varna po svojih razmerah. Ema si lahko privoščiti to, druga ono, a glavno je, da sleherna ve, kako je mogoče najbolje pripraviti tisto, s čemer si lahko pomaga po svoji želji in potrebi. Kolikokrat zaide, posebno v naših gostilnah, gospodinja v zadregu, ker ne more postreči gostom s primernim prizgikom. Primerno pripravljeno, za zimski čas shranjeno sadje, solčnje in drugo pa jo lahko vselej reši iz neprijetnega položaja, kar je posebno važno v krajih, kjer se vedno bolj razvija tujski promet.

Pri konzerviranju se odločimo za preproste, obče znane metode. Poiščimo si lahko recepte, ki so jih preizkusile naše prijateljice ali znanke, pa tudi gospodinjki listi nam prinašajo preizkušene, preproste in cenovno recepte. Tako je 6. štev. »Sodobnega gospodinjstva« posvečena izrecno konzerviranju.

Najbolj znan in menda tudi najstarejši način konzerviranja je sušenje, ki je bilo nekoč na deželi veliko bolj razširjeno kakor je danes. V krajih, kjer znajo ceniti vrednost sadja bolj kot opojne pijače, sušenja sadja niso opustili, marveč so ga z različnimi prikladnimi izkustvi še izpopolnili. Poleg tega so se lotili konzerviranja sadja in sadnih izdelkov na kaj raznovrstne načine, da shranijo preobilni pridelek za slabše sadne letine ter imajo tako vse leto na mizi sadje. Posušeno sadje, kakor tudi razne poceni pripravljene sadne in povrtninske konzerve so zdrava, tečna hrana, ki je gotovo vredna, da zavzame na naši mizi prvo mesto.

Naj navedem nekaj navodil, katera mora upoštevati vsaka gospodinja, če hoče, da se ji bodo konzervirana živila dolgo časa ohranila.

Prvi pogoj za dober uspeh je največja snaga in to snaga prostora v katerem delamo, posode, ki jo uporabljamo, sadja ali

zelenjave, ki ga nameravamo konzervirati. Najbolj priporočljivo je, da imamo za vkuhanje posebno posodo, v kateri ne kuhamo. Kjer se pa moramo zadovoljiti s posodo, ki jo uporabljamo za vse, jo moramo popeljati temeljito pomiti in poplakniti v več vročih vodah. Z vročo vodo pomijemo tudi kozarce in steklenice. Posodo, ki jo napolnimo z vročimi konzervami, držimo do uporabe v vroči vodi ali vroči pečici. Tako ostane neokužena.

Pri pomivanju ne uporabljajmo krp, ampak metlice. V krpi se nabere vedno več gljivic.

Zelenjava in sadje naj bo

šimbolj sveže in, če imamo lasten vrt, nabrano zgodaj zjutraj. Zelenjava, ki leži več dni in je že vsa uvela, za shranjevanje ni primerna.

Šrambo, kjer hranimo vkuhanjo sadje moramo, še preden damo vanjo novo zalogo, temeljito počistiti, lesene dele poribati z vročim lugom ali sodo in posušiti na soncu. Najbolje pa jo razkužimo, če jo prebellimo.

Šrambo moramo skrbno pregledovati ter spriti izločiti vse konzerve, pri katerih opazimo kake spremembe, bodisi da se dvigajo mehurčki, da je tekočina skaljena, da se pokaže plesen itd. Z. B.

Belogardističnih kaplanov nikjer ne marajo

»Slovenski vestnik« iz Celovca je pred kratkim poročal o nedelnih opravkih nekaterih duhovnikov, ki skušajo razdirati družinske vezi, ki se porajajo in razvijajo brez njihovega posredovanja in mešetarjenja. Klerikalno časopisje se na Koroskem zelo rado postavlja v vlogo čuvarja družinske morale in sreče. Tako pravi Vestnik med drugim: »V mislih imamo nečeden poseel gospoda«, ki se tam, kjer je doma, ni dobro obnesel in se potika in rogovilil po vojni raje po naših krajih na Koroskem. V farji, kjer je do nedavnega služboval, so mu nespoštljivo rekali samo: belogardistični kaplan. Gospod škof pa so mu namenili višje naloge in so ga poklicali v Celovce.

Nekoliko nenavadna je dušnopastirska služba tega gospoda. Ni še dolgo tega, ko se je iz Celovca zaletel na skrajni konec Koroske, da bi rešil verno dušo iz zlodejevih krempljev. Pravedno niti ne dušo, marveč izobraženo slovensko dekle, ki se misli v kratkem poročiti s prav tako mladim, izobraženim slovenskim fantom. Morda stvar sama po sebi govori, da belogardista niti ne bi vznemirjala, če bi fant ne imel silne napake, da ni član katoliške akcije ali vsaj tretjega reda, marveč se udeležuje v naprednih slovenskih kulturnih ustanovah. To pa je seve smrtni greh po nazorih škofa in belogardističnega dušnega pastirja.

Tak zakon je treba za vsako ceno prepričati, in če ne gre drugače, pač tudi z zlorabljanjem verskih čustev poštenih slovenskih ljudi.

»Skoda za vaše deklet« — je silil v njeno mater in jo skušal prepričati, da ne bo zveličana, če privoli v zakonsko zvezo svoje hčerke s tem garjevim ženom. »Vsa najboljša dekleta nam bodo porabili ti komunisti!« — se je jezil vneti zaščitnik dekliske mladosti. Nepovabljene tega tujega gospoda je mati sicer akraja še dokaj spoštljivo poslušala, a mu je na koncu odločno povedala, naj se ne vmešava v stvari, ki ga prav nič ne brigajo. Gospod je imel še srečo, da je naletel na svojem misijonskem poslu na potrpežljivo slovensko mamico, ki mu ni že takoj od nepoklicanem vstopu pokazala vrata. Če bi se bil srečal z nevesto ali z ženom, bi se verjetno v bodoče dobro premislil, preden bi se kdaj zaletel po nečednem opravku razdiranja občinskih in družinskih vezi, ki nastajajo pri nas na Koroskem pač po zdravem nagibju inju v preudarku mladih ljudi samih in z vednostjo staršev, ne pa z nemoralnim, mešarskim meševanjem tujih pritepencev v najbolj osebno področje človeškega življenja.

V srednjem veku so si graščaki lastili pravico odločanja, ali in s kom se sme kdo poročiti. Pri mladih nevestah so si lastili celo še druge pravice. Omenjeni primer pa kaže, da imajo gotovi gospodje tudi še danes skomine po srednjeveških manirih.

Tako Slovenski vestnik. Izdajalec ne spoštuje nikjer na svetu, belogardističnih kaplanov-pritepencev pa še celo ne! Kakor so nekoč na Slovenskem izvajali samo nasilje, tako skušajo nadaljevati nečedno obrt tudi drugje po svetu. Le da jim slednje čedalje slabše uspeva...

Osemnajstkrat poročen

Ce bi se to dogodilo v Ameriki, kjer imajo vrsto rekordov v raznih stvarih, ali pa kje na bližnjem vzhodu, kjer je mnogovečnost še danes v modi, ne bi bilo 18 porok nič posebnega. Toda to se je zgodilo v Angliji. Neki možakar, ki ima že 70 let, se je pred kratkim osemnajstkrat poročil. Iz vseh teh zakonov ima 24 sinov in 7 hčer. Vse svoje otroke točno pozna po imenih in jih ne zamenjuje, le od katere matere je posamezni otrok, ne more vedno povedati. Zanimivo je pri njem še to, da se je s posameznimi ženami večkrat poročil oziroma ločil. Z eno se je poročil kar trikrat, z dvema pa po dvakrat.

Se ena metlička

»Sem slišal, da si bil zadnjič kaznovan, ker si igral za denar, pa še ne odnehaš?«
»Pha, pa taka kazen! Poživim se nanjo. Kaj pa je meni tistih 500 din kazni, če sem pa v eni noči priigral 30 jurjev!«
K-em

Pomanjkanje kvalificirane kadra tudi na nižjih gimnazijah

Problem kvalificiranih prosvetnih delavcev je prečel tudi na 10 nižjih gimnazijah v okraju, na katerih je izmed 59 učnih moči 22 učiteljev, ki še nimajo učiteljske strokovnega izpita. Na vseh nižjih gimnazijah poučuje le 1 profesor in

Nedograjena šola v Smarjetih Toplicah. Do jeseni nameravajo pripraviti za pouk vsaj en razred

14 predmetnih učiteljev z ali pa tudi brez strokovnega izpita. Povprečen šolski uspeh nižjih gimnazij v okraju znaša 60,9% ali posamič:

Dol. Toplice 65,5%, Mirna 54%, Mirna peč 72,3%, Mokronog 67,2%, Stopiče 52,5%, Smarjeta 49,6%, Sentjerne 58,6%, Sentrupert 61,5%, Trebnje 88,3%, Zužemberk 80,1%.

Tudi nižje gimnazije imajo podobne probleme, ki zavirajo boljše uspehe: kader, prostori, učila in oprema. Šolski obisk na nižjih gimnazijah je bil povprečno 95-odstoten: najboljši na Mirni (97,2%), najslabši pa v Mokronogu (92,5%).

Uspehi ostalih šol

V pridnosti in resnem šolskem delu prednjači novomeško učiteljske, katerega

janu, Trebnem itd.) starši ne dovoljujejo sloh ne bo izdala, da v tej zgradbi ne smejo obratovati in da jo bo imela občina lahko samo kot spomenik ali muzej...

Občani Mirne se sprašujejo, če je ta postopek inspekcije pravičen ali ne. Mogoče delajo to namerno, da ovirajo obratovanje? Mislimo, da bi pri izjaljanju takih načrtov in gradbenih dovoljenj moral biti pri ožgovernih organih le nekakšen sporazum, predno izdajo načrt in gradbeno dovoljenje. Občina Mirna nima toliko denarja, da bi, kot je izjavila inspekcija, gradila »zgradbo za spomenik ali muzej«. Potrebujemo le mesnico, katere v novi Jugoslaviji na Mirni še ni bilo. Čeprav si je želimo delavci in kmetje.

Ali Mirna res ne sme imeti mesarije?

Pred vojno sta bili na Mirni dve mesariji pri Skarju in Bulcu. Po vojni pa po sanitarnih predpisih ta dva lokala nista več ustrezala za obratovanje, ker sta bila zastarela. Na predlog volivcev, ki so sprevideli, da je v občini nujno potrebna mesarija, je Občinski ljudski odbor v letu 1954 pričel graditi novo stavbo za klavnico in mesarijo, kakor tudi vse ostale prostore, ki po novih predpisih spadajo k solidno urejeni mesariji. Gradili so na podlagi načrta in gradbenega dovoljenja, ki ga je izdal okrajni gradbeni inšpektor tov. Kump z naročilom, da se mora graditi točno po načrtu, kar je bilo tudi storjeno. Nova stavba je bila zgrajena letos junija. Po dograditvi je prišla sanitarna inspekcija, pregledala prostore in izjavila, da ne ustrezajo in da ne bodo izdali dovoljenja za obratovanje toliko časa, dokler načrta ne spremene. 30. julija je ponovno prišla sanitarna inspekcija in vprašala, zakaj niso bili prostori preurejeni tako, kot je bilo ustano naročeno. Inspekcija je ostro kritizirala prostore in rekla, da

dovoljenje sloh ne bo izdala, da v tej zgradbi ne smejo obratovati in da jo bo imela občina lahko samo kot spomenik ali muzej...

Pokažite DOLENJSKI LIST znancem, prijateljem in sorodnikom! Naročite na naš list moše in fante, ki služijo vojaški rok v JLA! Naročite naš tednik svojem v inozemstvu!

Ludvik Golob

Prelesnik - sloviti ponarejevalec bankovcev Sličica iz preteklega stoletja

Ena izmed posledic nenavadno slabega gmotnega stanja, v katerem se je nahajal naš kmečki človek v drugi polovici XIX. stol., so bile tudi pogoste ponarejevalske afeze, o katerih lahko zasledimo vse polno vesti, če prebramo časopisje tedanjega časa. Tako pišajo Novice 1860 v dopisu iz Kranja, da so zasledili ponarejene bankovce po 100 goldinarjev. Izdeloval jih je mladi, nadarjeni podobar iz okolice Cerknice, ki je bil dotlej zaradi podobnega poča že dvakrat v preiskavi. Bankovci so bili tako dobro narajeni, da jih je bilo težko ločiti od pravih. Ponarejevalec je ljudem kar v šero hodil, za plačilo pa je tenjal le eno penino vrednosti izdelanega denarja. Devet let kasneje poročila Slovenski narod, da se je ored ljubljanskim sodnikom začela pravda proti pekovskemu pomočniku Zuoandiču, ki je bil prav tako že dvakrat zaprt zaradi ponarejanja, pa je bil ušel iz zapora in je ponovno razpeševal pet-, deset- in sto goldinarne bankovce. Narajeni so bili kar

s prosto roko in zato precej slabi. Jeseni 1870 so oblasti prišle ponarejevalsko skupino, ki je štela 27 ljudi. Denar je ponarejal 18-letni kmečki fant Nečimer, doma z Rake. Bajc ni znal ne brati ne pisati, pa se je vendar ločil nevarnega posla. Nekako isti čas so ujeti blizu Turjaka Jozefa Prelesnika, nedvomno najbolj glasovitega ponarejevalca na Slovenskem, v Kostelu za zopet drugega. Toda vse to kljub hudim kaznim ljudi ni izmodrilo in le več let kasneje berzmo po časopisih vesti o novih ponarejevalcih. Iz beležke, ki si jo je tisti čas napravil pisatelj Trdina, vidimo, da se ljudem ponarejanje denarja ni izdelo nikakoli hudo delo. Če sme cesar, ki ima dosti srebra in zlata, delati denar iz papirja — tako so govorili — zakaj bi ga ne smel kak revez? To prepoveduje de gospoda. Skoda je le, da držimo mi reveži premalo vkup, da je med nami toliko nepoštenih izdelalcev! —

Aprila 1872 so se ponarejeni bankovci pojavili na več krajih: v Litiji, na Brdu, v Mokronogu, Trebnjem in Planini. Sumili so, da je iz zapovor v Aradu pobegli znani ponarejevalec Prelesnik. Časopisno poročilo pravi: »Kakor ima ta človek čudovit talent za ponarejevanje papirnatega denarja, tako se zna iz vsake ječe izmuzniti. A skrivani se ne zna.« S Prelesnikom so hkrati pobegnili še trije tovariši, ki so bili skupaj obojeni na 110 let hude ječe. Dva meseca po pobegu so Prelesnika spet prišli, in sicer v Trstu, od kod je bil nameraval pobegniti iz ječe mejo. Toda tudi tokrat se mu je posrežilo zbežati. Junija meseca so nenadoma prihitali orožniki iz Novega mesta. Trebnica in Mokronogu in okolnih uč. učitelje prebivalce

Mirne. Vaščanom je bilo prepovedano gnanje se iz hiš, kajti nekdaj jih je ovidal, da skrivajo Prelesnika. Orožniki so ga iskali predvsem pri bogatih ljudeh, najbolj pa so imeli na sumu kmeta Bendiba z Grlovega vrha. Trud je bil zaman. Prebivalci so bili zaradi sumničnega ogroženosti, dožodek pa je zbudil nešteto pogovorov o ljudem simpatičnem ubežniku.

Prelesnik je sedaj, tako piše časopisno poročilo, »stalni predmet kmetijskih razgovorov. Pri dež kamorkoli v krmo ali pravnato hišo, vse ti bode pripovedovalo o Prelesniku. Pravijo, najhaja že toliko, da se kar čudijo, kako je mogel glasoviti Prelesnik kmetijski domišljiji tako zelo se orikupirati.« Po ljudski sodbi je bil pri priznan, lep mož in je govorni nemški, italijanski, madžarski in španski. Kamorkoli je prišel niste čase kak rupec, so vaščani v njem takoj slutili Prelesnika. kajti govorilo se je, da se rad obleče zdaj v cigana, zdaj v gontemana pa tudi v — ženjca. Avgusta so Prelesnika vendarle ušli, in sicer v Ceni pri Laškah. Prelesnik je bil v Ljubljano: da bi jim ponovno ne ušel, so mu za spremstvo dali kar tri stražarje več, kakor je bila navada. Kakor rečeno, je tujstvo bilo

Prelesniku naklonjeno. V prvi vrsti najbrž zato, ker je siromak rad pomagal, poleg tega pa, ker je v njem videlo človeka, ki ga prejanjajo, ker se je lotil proti volji gospode izdelovati denar. Ker se mu je vrh tega tolikokrat posrežilo pobegniti, ni nič čudnega, če ga je ljudska lahkovernost napravila za pravega junaka s skoraj legendarnimi sposobnostmi. Pisatelj Trdina, ki ga je tudi Prelesnik kakor vse, kar zadeva dolenskega človeka, zanimal, si je večkrat zabeležil o njem, kar je slišal, na pr.: da je doma s Ceste pri Dobropoljah in da je že kot dijak četrte gimnazije s ponarejenim denarjem preživljal sebe in brata ter da je 1859 bil laški vojak. V še neobjavljenih »Kada« pa je ljudske pripovedi o Prelesniku strnil v naslednji opis:

Pri izvihu brljinskega potoka je P. vzel iz kosovega gnezda kuženo korenko, ki dela človeka nevednega. Ko se je peljal na Dunaj, mu ni bilo treba plačati vozn. nima, ker je bil neveden. V ceterem mestu je šel v tvornico, kjer se nikašo bankovci. Tam je izdeloval nekoliko nikarskih plošč in začel delati bankovce, ne pomnirane, ampak prave cesarske bankovce. Z njimi je več let podpiral kranjske kmeto. Če je koma

pretila nevarnost, da mu prodado hišo, je prešel Prelesnik in ga rešil suske. Toda hudobni rojaki so ga ovidali in žandarijo so ga vrgli v ječo. Prelesnik se jim je samo smejal, ko pa so ga obsodili na smrt, se je krotolal. Nato je razparal škapulce, vzel iz njega kuženo koreninico in ušel. Tako je gospodski je večkrat nagajal. Kei pa ga nehaločni rojaki le drago nehalo tožiti, je odšel v niso izdelo. — Tako Trdina.

Prelesnik živi v ljudskem spominu tudi še danes. V pogovoru med stariji ljudmi lahko slišiš naslednje: Prelesnik se je skrivaj pri kmetih in jim delal denar, da so mnogi od njih obogateli. Tak bogatini so bili v Novem mestu, Bršljinu, Kandiji, Ločni, Beli cerkvi, Mirni peči in celo v Domžalah. Ni ga skoraj bogatejšega človeka, da mu ljudje ne bi pripisovali zveze s Prelesnikom. In če je tak človek na debelo zapravljeno, so sosedje pravili: »Lahko niemu, ko mu Prelesnik dela denar!« Pokojni novomeški gostoljubni Košak me je še letos prepovedoval, da je bil Prelesnik 1859 v Veroni pri vojaki skupaj z nekimi Martinom Puchem iz Bele cerkve. Te tedaj je bil kaznovan zaradi ponarejenega denarja. Ko

se je izdajalski avstrijski general Gyalaj umikal pred Italijani, je Prelesnik zbežal na italijansko stran in, čeprav so za njim streljali, ga nobena krogla ni zadela. Potem so ga Francozi odpejali s seboj in se je iz Francije vrnil v domovino. — Po neki pripovedi so Prelesnika zaradi varnosti zaprli v železen kurmak, pa je vseeno ušel. Seveda, ker je imel denarja, kolikor je hotel, je čuvaja podkupil! — Nekoč je bil zaprt na Ljubljanskem gradu. Tu je skočil v kanal, ki pelje naravnost v Ljubljano, in zbežal. Toda na tak način, tako je dejal kasneje, ne bi hotel nikoli več usti. Za kazen so mu končno v zaporu videli vidi...

Nič čudnega ni, če je po vsemu temu Prelesnik začel tudi v dela slovenskih pisateljev. Prvi ga je upodobil Stritar v povesti »Sodnikovi« (1878). Pisatelj mu je dal sicer ime Zaplotnik, vendar so nekateri podatki naravnost biografsko točno posneti po Prelesniku, kakor je ugotovil dr. F. Koblar (Stritar, Zbrano delo IV, 432-4). Stritarju je bil Prelesnik simpatičen in ga je dobro poznal, saj je bil v gimnaziji le dve leti za njim. Pač pa ni posneto po življenju ponarejevalčeva smrt, kajti Prelesnik je v času, ko je Stritar objavjal povest, že živl,

Spametnim gospodarstvom moramo uspeti

Ob združitvi občin STRAZA in DOLENJSKE TOPLICE

Vozim s kolesom proti Straži. Vožnja je zanimiva in lepa. Krka, Straški hribi, urejene vasi in njive, ki so jih sicer prizadeli viharji in toče, pa vendarle ne prepuhajo. Zetev je za nami. Njive spet kličejo pridnih rok, ki jim že v zgodnjem jutru pridejo na pomoč.

Poskušam si predstaviti, kako je bilo tu pred desetimi in več leti. Takrat ljudje niso bili tako sproščeni. Vsak mirni trenutek so izkoristili za delo na polju, sicer pa so se stiskali po domovih in čakali noči. Noči so bile v straško-topliški dolini kaj živahne. Partizani so prihajali v hiše, domačini so jim šli v vsem na roke; skupaj so veliko naredili.

STRAZA SE SIRI
Prišel sem do Vavte vasi. Na drugi strani Krke je hribovje, poraslo z gozdom, nižje so vinogradi, v vznožju pa hiše, vinice in majhe stavbe; železniška postaja, industrijske zgradbe, stanovanjski bloki, ki jih še gradijo, dalje proti Soteski silos. Kdor že dalj časa ni bil s Stražo, bi jo presenečen pogledal.

Po novem betonskem mostu pridem čez Krko v Stražo.

LESNI KOMBINAT IN ŽELEZNIŠKA VOZOVNA DELAVNICA

bosta veliki podjetji ne samo za Stražo, ampak za vso Dolenjsko. Lesni kombinat, o katerem je naš list že pisal, bo stal takoj za Stražo v smeri proti Založu. Gradili ga bodo v oddelkih: najprej obrat za mehaniko, nato še za kemično pridelavo lesa. Zaposlil bo približno 1500 ljudi. Železniška vozovna delavnica v Straži že obratuje. Vsak mesec popravijo v njej 15 do 20 voz; 35 ljudem daje kruh. V kratkem jo bodo povečali. Ne bo samo popravilnica, tu bodo izdelovali tudi nove železniške voze. Stroje že imajo, čakajo samo na montažo. Ko bo steklo vse, kar je v načrtu, bo tu delalo 300 delavcev. Podjetje misli tudi na njihova stanovanja, saj gradi 6 stanovanjskih blokov, ki bodo konec letošnjega leta vseljivi.

KMETIJSKA ZADRUGA

V Straži ima pestro delavnost. Znalci je poiskati delo med kmeti, pospešuje proizvodnjo pri članih in dviga zanimanje za naprednejše gospodarstvo. Začela je z umetnim osemenjanjem, ki je za življenje v občini pomemben napredek. Sorčni poskusi z žiti so pritegnili pozornost, da so pri KZ naročili več tisoč kilogramov semenske pšenice. Z organizacijo UNICEF je bila zadruga dogovorjena, da bo združni dom opremljen s sodobnimi pripomočki za zdravstvo, da bo zadruga dobila pomoč za ureditev

Glavne združne zveze in straške KZ. Kinoprojektor so dobili. KZ Straža pa že dalj časa nima stikov z organizacijo UNICEF, ki sicer svojih obljub ni preklicala, izpolnila pa tudi še ne.

ZDRAVILIŠČE ALI LETOVIŠČE?

Iz Straže se napotim v Dolenjske Toplice. Ustavim se pred kopališčem, kjer je lep, čist in urejen trg, zasajen z rožami in zelenjem. Gostov, to je bolnikov, ki se zdravijo v termalnem kopališču, je zdaj v sezoni precej. Kopališče ima dva zaprta bazena in šest kabin. Sprejme lahko do 250 ljudi. Z ozirom na okolico in gostinske naprave pa imajo Dol. Toplice vse pogoje, da bi postale zelo obiskani turistični kraj. Naravnost moralo bi biti tako. Lepi, urejeni parki, velika zmogljivost zdraviliške restavracije, pa še zanimivosti kraja in okolice, vse to je še premalo izkoriščeno. Nujno potreben je odprt bazen za kopanje, saj vemo, kako privlačilo izletnike, turiste in druge obiskovalce prav odprta kopališča. Ko bodo Toplice dobile tako kopališče, jim bo turistični razmah zagotovljen.

Ali bodo Dolenjske Toplice letovišče ali zdravilišče odprtega značaja? Eni so za zdravilišče zaprtega tipa, uprava podjetja pa meni, da bi bila kombinacija zdravilišča z letoviščem in turistično postojanko najpomembnejša.

TOPLIŠKA PODJETJA LEPO USPEVAJO

Začimo kar pri čevljarstvu podjetju BOR. Začelo je leta 1948 z dvajsetimi ljudmi, danes pa jih zaposluje že štirinajdeset. Izdeluje vse vrste obutve, tržičke pa ima v Ljubljani, Zagrebu, Kranju in drugod. Letos so ustanovili še posebno delavnico s sedmimi čevljarji za delo po meri in za popravila. Mesarija in pekarija kar dobro rinetata spričo pomanjkljivih prostorov. Kakovost kruha je zadovoljiva, vendar jo s težavo vzdržujejo, ker je pač zelo alaba, kruha pa v Toplicah veliko porabijo. Mesarija bo meso tudi predelovala, samo da pride do prostorov. Stroje že ima. Kovarstva in kleparstvo se tudi obneseta, čeprav imajo težave zaradi pomanjkanja pločevine.

STRAZA IN DOL. TOPLICE — ENA OBČINA

Obe dosedajni občini sta se od novih teritorialnih razdelitev združili, kar seveda ni šlo brez pomislekov Topličanov, ki so sprva menili, čemu ne bi bil sedež občine pri njih, ker so imeli že toliko let samostojno občino. Zmagala je razsodnost listih Topličanov, ki vedo, da

imeli bodo krajevno pisarno in bodo lahko v njej opravili vse kakor doslej, v Straži pa večji del tistega, kar so hodili doslej reševati na okraj v Novo mesto.

Pogovarjam se s Francem Markovičem, predsednikom novega občinskega ljudskega odbora Straža-Toplice. Prepričan

Prebivalci partizanske Topliške doline so potrdili svojo narodno zavest najkrepkeje v letih NOB, po vojni pa v obnovi kraja, na vseh manifestacijah in zlasti ob občinskih praznikih. — Na sliki: sprejem letošnje Titove šfate pred zdraviliščem v Dolenjskih Toplicah

je, da je združitve s Stražo pametna in nujna.

»To bo ena izmed občin, ki ima vse pogoje za dober gospodarski razvoj v industriji in kmetijstvu. Kmetijska zadruga v Dol. Toplicah je ena izmed najdelavnejših v okraju. Imamo zdravilišče, trdna krajevna podjetja in delavnice, napredek

»Vse pogoje imamo za dober gospodarski razvoj« pravi predsednik Franc Markovič

željne ljudi. V Straži pa raste industrija: lesni kombinat, izdelovalnica železnih vozov... S pametnim gospodarstvom moramo uspeti!

Prav ima tovariš predsednik. Nova občina Straža-Toplice ima vse pogoje za dober gospodarski razvoj. Je tudi precej velika. O tem naj spregovore

STEVILKE

Po površini meri straško-topliška občina 15.063 ha, prebivalcev pa ima 5.809. Od industrij-

SD NOVO MESTO — prvak Dolenjske

V soboto in nedeljo so bili v Novem mestu v gostih najboljši črnomaljski in kočevski šahisti, ki so se z Novomeščani pomerili za naslov moštevnega prvaka Dolenjske v šahu za leto 1953. Moštvo Sahovski sekcije TVD Partizana iz Ivančne gorice (Starič) žal ni prišlo in tako je bil naslov četverboja odigran samostojno. Razlog za odpoved Stičanov nam ni znan, imeli pa so najugodnejše pogoje od vseh ekip.

Kakor je bilo pričakovati, so ekipe Črnomalja, Kočevja in Novomeščanov nastopile v najboljših postavah, zato je bila borba za prvenstvo še zanimivejša. Prvenstvo je bilo več ali manj odločeno že v soboto, ko so Novomeščani gladko odpravili tolstak zelo trdozve Kočevje s 5 in pol : 2 in pol. Derby srečanje bivšega prvaka Dolenjske inž. Volkja in sedanjega tretinskega prvaka Škerija je bilo v centru zanimanja. Do daljše borbe je ostal rezultat neodločen, čeprav je imel Škerij nekaj izgledov na zmago. Škerij je bil eden najboljših igraev prvenstva, saj je v dvoboju s Črnomaljem gladko premagal črnomaljskega prvaka prvoiztegorca Koblerja.

Tudi Sitar je na drugi deski dobro igral, imel pa je precej lažji posel kot Škerij. Zagor iz Kočevja je slabo poznal otvoritev in rezultat je bil poraz v 17 potezah.

Tretja deska je prinesla Črnomalju dve dragoceni točki. Materec je z odlično igro premagal tretinskega prvaka Dolenjske Sitarja (N. m.) in zelo dobro Safarja (Koč.).

Med ekipami je pokazala najboljšo igro izredna ekipa SD Novo mesto, ki je nastopila v kompletini zasedbi: Škerij, Sitar, Sita, Hof, dr. Golež, Gajski, Sitar, Primc in Zalar. Sledilo so jim Doki, Avsec in inž. Sodnik. Tako močnega brzoturnarja že dolgo ni bilo.

Turnir v Smarških Toplicah je že več ali manj pripravljen. Začetek je določen za 25. avgust, trajal pa bi do 5. septembra. Pred kratkim so gostovali v Radovljici novomeški šahisti in jih premagali s 6:4. Sedaj je prišla vest, da imajo Radovljičani največ izgledov za moštevnega prvaka Dolenjske. Premagali so SD Kranj s 4 in pol : 2 in pol, čeprav ima Kranj v svojih vrstah mednarodnega mojstra Puceta, dva mojstrska kandidata in vrsto prvoklasnikov. Tooliko v ilustracijo o moči nasprotnikov, a katerimi so se Novomeščani pred kratkim srečali v Radovljici in ki jih bodo sprejeli v goste verjetno za občinski praznik 29. oktobra.

sklega dela živi 646 ljudi, od kmetijstva 2715, od gospodarstva 426, od trgovine 248, obrti 406, gradbeništva 96, od prometa pa 252 (topliški vozniki so že od nekaj dni znan). Med »neproizvodne« prebivalce štejejo v občini 1.020 ljudi. Na ozemlju nove občine je 8 šol, ena ambulanta, dijaški internat in otroški vrtec. D. Z.

6. avgusta je bila seja novega občinskega ljudskega odbora povečane šentjernejske občine. Novi odbor šteje 27 članov: 18 iz bivše šentjernejske, 8 iz škočjanske in 1 iz smarješke občine. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Dodo Majzel, za podpredsednika Stanko Kušljan, za tajnika pa je bil imenovan Evgen Pungerski iz Škočjana. Ko se staremu odboru in tajniku Fr. Somraku zahvaljujemo za njihovo delo, želimo, da bi tudi novi odbor deloval za procvit občine.

Šentjernejske novice

Naj še omenim, da bo zgodovinski grad Prežek, ki je bil porušen in ga obnavlja Zavod za spomeniško varstvo LRS, ta mesec pod streho. Dela vodi aglini Tone Radešček.

Mnogo je še problemov v Šentjerneju, n. pr. gradnja upravnega poslopja in postavitve spomenika padlim borcem in talcem. Oboje je nujno! Preteklo nedeljo so se po-

Popravek

V članku »Izvoljeni so sveti in komisije v zadnji številki našega tednika je bila zamena ena korekturna vrstica, zaradi česar ni razvidno, da je bil tov. Adolf Turk imenovan za šefa Finančne inspekcije pri OLO Novo mesto.

Prav tako gre za tiskarsko napako v podnaslovu na 4. strani: zadržite žetevke, lejer se mora naslov pravilno glasi: »Pred zbornom XII. SNOUB«.

Vogal na poslojpu gimnazije, ki je že dlje časa kazal sumljive razpoke, so podrl in ga od temeljev nanovo zgradili do strehe, tako da je prva nevarnost odstranjena. Ko bo zidarsko-tesarsko podjetje Gotn-za usredilo stranišče in straniščno jamo, bodo šole tudi zunaj ometali in popravili. Za ta dela je določil OLO en milijon dinarjev. Treba pa bo misliti na to, da napravijo čimprej betonske strope v vsej stavbi.

Jasno je, da s tem še ne bo rešeno vprašanje novega šolskega poslopja. Šole obiskuje okrog 700 učencev: 355 osnovno šolo, 230 gimnazijo, 30 otro-

školi vrtec in 80 učencev in učenk Vajenske šole. Poleg tega je bilo letos okrog 200 udeležencev raznih tečajev (tečaj za tuje jezike, za zdravstveno prosvetljevanje ženske mladine, za ročna dela, krojenje) ter Zimsko gospodarsko šolo, ki pa bo, upamo, letos imela že kuhinjo in učilnico v lastni stavbi, ki je pod streho. Če bi šlo to tako hitro, kakor asfaltiranje šentjernejskega trga...

Škerij : inž. Volk reml, Sitar : Zagar 1:0, Sita : Šafar reml, Korošec 1:0, Bojanič : Vlahovič 1:0, Doki : Hrnjaja 1:0, Primc : Džurašević 0:1.

SD Črnomej : SD Kočevje 6:2; Kobler : inž. Volk reml, Klemenec : Zagar 1:0, Mamerič : Šafar 1:0, Veitich : Lisac 1:0, Korošec : Mohar 1:0, Vlahovič : Mohar K. 0:1, Hrnjaja : Veber 1:0, Džurašević : Lunder 1:0.

Vrstni red finala moštevnega prvenstva Dolenjske: 1. SD Novo mesto 12 in pol točk, 2. SD Črnomej 17 točk, 3. SD Kočevje 12 in pol točk, 4. SS Ivančna gorica 0 točk. M. F.

Brzoturnir SD Novo mesto
Pretekli teden je bil v Novem mestu brzoturnir šahistov novega moštva SD Novo mesto. Udeležilo se ga je deset najboljših šahistov, kot gost pa je nastopil Zalar iz Ljubljane. Zmagal je Škerij s 6 točkami. Drugi je bil s pol točke manj Hof. Tretje do sedmo mesto si je delilo kar pet šahistov, ki so dosegli po 3 točke. To so bili: Bojanič, Gajski, Sitar, Primc in Zalar. Sledilo so jim Doki, Avsec in inž. Sodnik. Tako močnega brzoturnarja že dolgo ni bilo.

Turnir v Smarških Toplicah
je že več ali manj pripravljen. Začetek je določen za 25. avgust, trajal pa bi do 5. septembra. Pred kratkim so gostovali v Radovljici novomeški šahisti in jih premagali s 6:4. Sedaj je prišla vest, da imajo Radovljičani največ izgledov za moštevnega prvaka Dolenjske. Premagali so SD Kranj s 4 in pol : 2 in pol, čeprav ima Kranj v svojih vrstah mednarodnega mojstra Puceta, dva mojstrska kandidata in vrsto prvoklasnikov.

MALI OGLASI
PRODAJNO vozovno s škrabom, Vprašati ustmeno ali pisмено pri Jožetu Kresetu, Loška vas 19, Kočevje.

GOSPODINSKA POMOČNICA, pridno, zdravo deklet, ki ima veselje do otroka, varen kuhinja dob takoj zaposlitev. — Naslov pri upravi lista. (447)

Zamenjava stanovanja
Dvosobno stanovanje s škrabom in predsobo v Novem mestu zamenjam takoj z enakim stanovanjem v Ljubljani. Naslov pri upravi lista.

Paizvedba
Zatekel se je, bil odpeljan ali ubit manjši pes, črne barve z

Govoriti resnico-ni kaznivo

Zanimivo »žaltevno« zadevo je obravnavalo novomeško okrajno in v drugi instanci tudi okrajno sodišče.

Novomeško Planinsko društvo je zaposlilo kot upravnik doma Vinka Padarčiča na Gorjanjih Frančiškovi Boltez. Zaradi tega so nastale v Gabrju govorice, češ da taka oseba nima politične kvalifikacije za upravljanje doma, ki nosi ime po narodnem heroju. Da bi zadevo razčistilo do kraja, je PD sklicalo v Gabrju javen sestanek. Na sestanek je prišlo 70 oseb, med njimi tudi Janez Nose, Franc Zoran in Ana Luzar. O Frančiškovi Boltez ni nihče povedal nič drugega kot to, da se ne udeležuje v političnih organizacijah, pač pa so navedeni trije povedali o njeni materi v tem smislu, da je med vojno simpatizirala z belo gardo, da je bilo gardo vpeljala v Gabrje, da je med vojno držala na Zajčjem vrhu belogardistične sestanke in končno, da je nagovorila svojega moža in sina, da sta stopila v belo gardo.

Proti Janezu Nosetu, Francu Zoranu in Ani Luzar je Frančiška Boltez starejša vložila tožbo zaradi žalitve časti. V utemeljitvi tožbe je njen zastopnik Dr. Smodej navajal, da tožnika med vojno ni zagrešila nobenega dejanja proti NOB. Pred razpravo je sodišče ugotovilo, da navedbe navedenih treh niso bile zlagane, ker je bila Boltezova v resnici s sodbo vojaškega sodišča po vojni obsojena na 4 leta izgube volilne pravice in pravice do javne službe. Ugotovljeno je bilo, da je sodelovala z belo gardo, da sta bila mož in sin pri beli gardi in da je bila ona dalj časa pod zaščito bele garde in Nemcev v Novem mestu.

Okrajno sodišče je navzlic temu spoznalo obtoženo za krive in jih obsodilo vsakega na 2000 dinarjev kazni, pogojno za dobo dveh let.

Proti obojdi okrajnega sodišča so se obsodeni pritožili na okrajno sodišče, ki je sodbo okrajnega sodišča razveljavilo in obtoženo oprostilo. V utemeljitvi razsodbe okrajnega sodišča je navedeno, da je dokaz o njeni krivdi med vojno sodbo vojaškega sodišča, Sod. 37-45-20. Iz tega sledi, da so povedali resnico in ne neke izmišljene stvari. Povedali so to tudi no sestanku, ki je bil sklican predvsem zaradi tega, da se razčisti govorice o njeni družini, torej so bili udeleženci dolžni, da odgovorijo na stavljenia vprašanja, ki so se v javnosti obravnavala. Na kraju okrajno sodišče izraža zaupanje nad smešnostjo tožbe, ker ve, da je bila obsojena, ve, kako se je zadržala med vojno in da je to

zaprta, da navedbe navedenih treh niso bile zlagane, ker je bila Boltezova v resnici s sodbo vojaškega sodišča po vojni obsojena na 4 leta izgube volilne pravice in pravice do javne službe. Ugotovljeno je bilo, da je sodelovala z belo gardo, da sta bila mož in sin pri beli gardi in da je bila ona dalj časa pod zaščito bele garde in Nemcev v Novem mestu.

Okrajno sodišče je navzlic temu spoznalo obtoženo za krive in jih obsodilo vsakega na 2000 dinarjev kazni, pogojno za dobo dveh let.

Proti obojdi okrajnega sodišča so se obsodeni pritožili na okrajno sodišče, ki je sodbo okrajnega sodišča razveljavilo in obtoženo oprostilo. V utemeljitvi razsodbe okrajnega sodišča je navedeno, da je dokaz o njeni krivdi med vojno sodbo vojaškega sodišča, Sod. 37-45-20. Iz tega sledi, da so povedali resnico in ne neke izmišljene stvari. Povedali so to tudi no sestanku, ki je bil sklican predvsem zaradi tega, da se razčisti govorice o njeni družini, torej so bili udeleženci dolžni, da odgovorijo na stavljenia vprašanja, ki so se v javnosti obravnavala. Na kraju okrajno sodišče izraža zaupanje nad smešnostjo tožbe, ker ve, da je bila obsojena, ve, kako se je zadržala med vojno in da je to

zaprta, da navedbe navedenih treh niso bile zlagane, ker je bila Boltezova v resnici s sodbo vojaškega sodišča po vojni obsojena na 4 leta izgube volilne pravice in pravice do javne službe. Ugotovljeno je bilo, da je sodelovala z belo gardo, da sta bila mož in sin pri beli gardi in da je bila ona dalj časa pod zaščito bele garde in Nemcev v Novem mestu.

Okrajno sodišče je navzlic temu spoznalo obtoženo za krive in jih obsodilo vsakega na 2000 dinarjev kazni, pogojno za dobo dveh let.

Proti obojdi okrajnega sodišča so se obsodeni pritožili na okrajno sodišče, ki je sodbo okrajnega sodišča razveljavilo in obtoženo oprostilo. V utemeljitvi razsodbe okrajnega sodišča je navedeno, da je dokaz o njeni krivdi med vojno sodbo vojaškega sodišča, Sod. 37-45-20. Iz tega sledi, da so povedali resnico in ne neke izmišljene stvari. Povedali so to tudi no sestanku, ki je bil sklican predvsem zaradi tega, da se razčisti govorice o njeni družini, torej so bili udeleženci dolžni, da odgovorijo na stavljenia vprašanja, ki so se v javnosti obravnavala. Na kraju okrajno sodišče izraža zaupanje nad smešnostjo tožbe, ker ve, da je bila obsojena, ve, kako se je zadržala med vojno in da je to

zaprta, da navedbe navedenih treh niso bile zlagane, ker je bila Boltezova v resnici s sodbo vojaškega sodišča po vojni obsojena na 4 leta izgube volilne pravice in pravice do javne službe. Ugotovljeno je bilo, da je sodelovala z belo gardo, da sta bila mož in sin pri beli gardi in da je bila ona dalj časa pod zaščito bele garde in Nemcev v Novem mestu.

Okrajno sodišče je navzlic temu spoznalo obtoženo za krive in jih obsodilo vsakega na 2000 dinarjev kazni, pogojno za dobo dveh let.

Proti obojdi okrajnega sodišča so se obsodeni pritožili na okrajno sodišče, ki je sodbo okrajnega sodišča razveljavilo in obtoženo oprostilo. V utemeljitvi razsodbe okrajnega sodišča je navedeno, da je dokaz o njeni krivdi med vojno sodbo vojaškega sodišča, Sod. 37-45-20. Iz tega sledi, da so povedali resnico in ne neke izmišljene stvari. Povedali so to tudi no sestanku, ki je bil sklican predvsem zaradi tega, da se razčisti govorice o njeni družini, torej so bili udeleženci dolžni, da odgovorijo na stavljenia vprašanja, ki so se v javnosti obravnavala. Na kraju okrajno sodišče izraža zaupanje nad smešnostjo tožbe, ker ve, da je bila obsojena, ve, kako se je zadržala med vojno in da je to

Iz gasilskih organizacij kočevskega okraja

Preteklo nedeljo je društvo v Stari cerkvi pri Kočevju praznovalo 73-letnico obstoja in razvoja svojih praporov. Slavnosti se je udeležilo veliko število gasilcev in zastopniki okrajne zveze. Gasilsko društvo v Jurjevici pa je praznovalo ob svojem novem gasilskem domu, ki so ga dogradili z velikim trudom in ga sedaj izročili svojemu nameru.

Z ustanavljanjem novih občin voljo po vsem okraju tudi občinske odbore gasilske zveze. Vse pravice in dolžnosti okrajne zveze bodo prenešene na občinske zveze gasilskih društev.

Težka prometna nesreča pri Dol. Toplicah

V soboto 13. 8. se je v dopoldanskih urah pripetila na cesti Straža-Toplice težka prometna nesreča, ki je zahtevala tudi človeško življenje. Posenik Miha Fabjan iz Straže je vozil iz Dol. Toplic v Stražo s hlodi naložen voz, na ostriem vinku nad vasjo Dol. Gradšče pa mu je prišel nasproti avtomobil, ki ga je vozil Oskar Voznica. Verjetno je šofer vozila prehitro, tako da je pri srečanju z vozom blatnik avtomobila zagrabil Fabjana, mu prelomil obe nogi in povzročil hudo poškodbo na glavi. Fabjan je kmalu nato izdihnil.

Vzroke nesreče preiskujejo organi TNZ, agotovimo pa lahko tudi takrat, da je treba na cestah več previdnosti! S. n.

Izkopanine na Viru pri Stični

Delavci, ki so kopali za vodovod na Viru pri Stični, so pred dnevi našli na 2 lonca v premeru 43 cm, visoka pa 55 cm. Bila sta polna pepela. Enega je delavec pri kopanju zadel s krampom in se je zdobil, drugemu pa je odpadlo dno, sicer pa je bil cel. Tega je profesor Ervin Rotman iz Stične odnesel s seboj, da ga pošlje muzeju v Ljubljano.

Okrog Vira imajo raziskovalci upanje, da bodo izkopali še mnogo starih zgodovinskih reči, ker je bila nekad tu rimska trdnjava in se njeno obzidje še danes pozna.

V okolici Stične so se pojavili požiri v taki množini, da delajo veliko škodo na ržolu, repi, zelju in drugih rastlinah. Veliki so do dva centimetra. Pantakan jim nič ne škoduje. Če jih popraše, se kar dobro počitajo, ker

jih je drugi dan še več. Ljudje si ne vedo več pomagati proti temu škodljivcu.

Perion TOBACCO TOVARNE Zlatorog MARIBOR

OBVESTILO

V Novem mestu bo tretji letni živalski sejna v torek 30. avgusta 1953. Občinski ljudski odbor Novo mesto.

IZ MATIČNIH URADOV

Novo mesto
Pretekli teden je bilo rojenih 23 dečkov in 19 deklic.

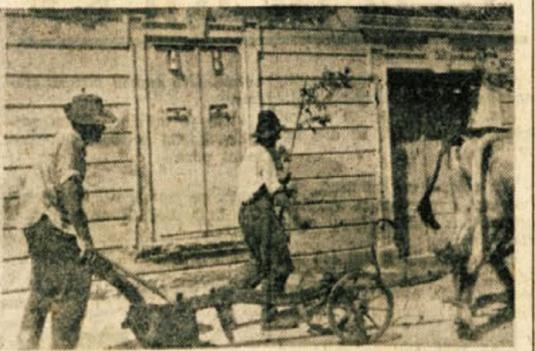
Črnomej
Pretekli teden je bil rojen en deček.

Kočevje
Pretekli teden so bile rojene tri deklice in dva dečka.

Ribnica
V juliju so bili rojeni 4 dečki in 5 deklic. — Poročili so se: Mikijilo Damjan, delavec, in Radek Monika, delavica, oba iz Ribnice. — Po prijetni, jemi manipulanti iz Arje vasi, in Javornik Stijanica iz Gorenje vasi. — Cestitamoi!

Gradac v Beli krajini
V juliju je bil rojen 1 deček. Porok in smrti ni bilo.

Vinica pri Črnolju
V juliju sta bili rojeni dva dečki in dva deklica. — Poročila sta se: Frapkovič Josip, kmet iz Nove Lipe, in Muhič Angela, kmetica iz Drobnika. — Umrla je: Radič Ivana, gospodinja, 71 let, iz Hrasta.

Tako so včasih orali v Topliški dolini. Lesene pluge so že zdavnaj zamenjali železni, strojni odsek KZ pa je sodobno opremljen, kar je pokazal tudi na reviji ob zadnjem občinskem prazniku.

kopališča na Krki, 2 kinoprojektorja in sredstva za povzdigo živinoreje. Nekaj teh obljub so izpolnili. Zdržni dom je bil sicer zgrajen po načrtu UNICEF, toda predvsem s sredstvi

je gospodarsko boljše, da je sedež občine v Straži, ki postaja industrijsko čedalje pomembnejši kraj. Malo godnjenja pa je v Toplicah še vedno, čeprav ljudje ne bodo nič na slabšem:

Dve leti za Stritarjem je objavil Jurčič svojo večernsko povest *Ivančeni bankovci*. Jurčič je šlo še manj kakor Stritarju, da bi prekalziral ponarejanje kot posledico gospodarskih razmer, v katerih se ta pojav gorovo smel tudi svoj žvor, ampak je hotel dokazati zgolj nauk, da le »kar pošteno« delati in pošteno pridobiti, to je pravo. »Zato je njegova povest zgrajena precej enostavno, osebe so reducirane le na nekaj najnujnejših, ki naj potrdijo, da je ponarejanje denarja zgolj posledica lahkomyšelnosti in želje, obogateti na lahek način. Jurčič sicer Prelesnika ne omenja z imenom, vendar je očitno, da mu je šlo za model.

Globlje je zajel stvar Fran Detela v povesti *Gospod Lisec* (1894). Dejanje se godi ob Savi in vse dolo kaže, da so pisatelju poleg časopisnih vestí služile za oporo tudi ljudske pripovedi. Ponarejalčevstvo ime pa je Detela sprejeli v Prelaznika.

S pravim imenom je nekakrat omenjen Prelesnik edino v Medvedovih dokaj nezanimivo pisanih dramih *»Stari in mladi«*, vendar ne nastopa kot oseba in tudi v dejanje ne posega. — Večkrat je v svoje povesti vpeljal Prelesnika tudi Janez Trdina, tako v *Gospo-*

dični *Cizari*, *Narodni zakladniki*, *Igrački* in v že omenjenih *Kačub*. Naj sledi še nekaj podatkov o resničnem Prelesnikovem življenju: Po ugotovitvah slovenskega zgodovinarja dr. F. Koblarja je bil Jožef Dobropoljak rojen 1832 v Cesti pri Dobropolju kot sin polgutarja. V Ljubljani je napravil sedem razredov gimnazije in se učil tudi italijanščine in francoščine. Sprva je bil slab dijak, potem pa vedno bolj. Po sedmem razredu je odšel k vojakom. Zaradi ponarejanja je bil večkrat zaprt. Zanjda leta mu je vid precej oslabil. Sam je pravil, da so mu v zaporu držali pred očmi žareče pločke in mu oslabil vid, da ne bi mogel več risati. Umrl je 1898 na Vidnu pri Dobropolju, star 66 let. Prelesnik je v resnici ena najzanimivejših oseb v tedanjem izročilu, kakor je napisal prof. Koblar.

Karel Bačar

Odlikovan zdravnik

Ameriški senat je pooblastil predsednika ZDA Eisenhowna, da podeli zdravniku dr. Jonasu Saliku, ki je iznašel cepivo proti otroški paralizni, zlato medaljo.

Iz Krakovskega gozda in Stične Ob izidu PRIROČNEGA LEKSIKONA

SE NAM PRIBLIŽUJE AVTOCESTA LJUBLJANA-ZAGREB

Stroj — nepogrešljiva pomoč na avtocesti: vibromaks, valjar in dumper (odsek med Veliko vasjo in Drnovim)

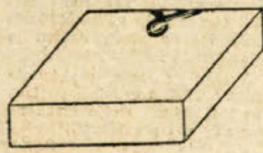
Nadljudje in koncec Najbližja in najboljša smer iz Emona v Panonsko nižino

Medtem ko smo spremljali rimsko cesto od objekta 84 pri Zalokah do Velike vasi, smo lahko opazili več zanimivih dejstev. Na celem odseku je cesta skoraj premočrtno izpeljana, in sicer v smeri zahod — zahod, z odklonom 20 stopinj proti jugu. Geografsko je tu teren rahlo valovit. Nemožno si slede hrbiti in doline s potoki. Čeprav upravičeno predpostavljamo, da v času, ko je bila delana cesta, Krakovskega gozda še ni bilo,

Naselja izven območja rimske magistrale so bila z njo povezana preko krajevnih kolovozov, katere imenujemo vicinalni. Avtocesta je odkrila 3, od skupno 4 vicinalnih poti, kolikor smo jih predpostavljali na tem področju. Tukajšnje vicinalne poti vodijo na območje današnjega Podloga, Gorjce, Zaspaja in Krškega. Zadnja vicinalna je ob enem bila začetek glavne ceste proti Celju (Celje).

Grobovi, kapele, kamen, opeka — spomeniki Rimljanov

Vicinalno proti Podlogu dokumentirata dve novi najdbi: cestišče rimske ceste, ugotovljeno severno od trase avtoceste pri km 21,250 ter največje najdišče na avtocesti pri km 22, t. j. na samem začetku v Krakovskem gozdu. Tu je na površini okoli 2000 m² bila najdena množica gradbenega materiala, zidne,

Rimska zidna opeka z izdelovalčevim znakom, najdena na začetku Krakovskega gozda pri Veliki vasi na nekdanjem stavbišču

to dejstvo ne more omajati spoznanja, da so graditelji te ceste, to je pionijske čete pri legijah, poznale umetnost trasiranja in orientacije. Dokazov za to strokovno usposobljenost antčnih graditeljev ni treba iskati v analogijah na drugih mestih, dovolj jih bomo dobili v naših nadaljnjih opazovanjih. Na tem sektorju tečeta avtocesta in rimska magistrala vzporedno z razliko okoli 300 m. Med vsemi potoki v Krakovskem gozdu je v času gradnje ceste verjetno obstajal samo Senusa. To dokazujejo ostanki hrastovega mostu na Senusi, ki so statigrafsko v sloju rimskega cestišča.

Tudi ta sektor rimske magistrale dokazuje, da so jo njeni projektanti podredili osnovnemu smotru: po najbližji in najbolj trasi, skoz Emono in Nevodunum v Panonijo. Edino tako lahko razumemo, da izven ceste ostajajo naselbine, ki so stale v njeni neposredni bližini. Kot primer lahko naštejemo Podlog, čigar obstoj v Antiki je izpričan z najdbami in spomeniškim materialom.

PUTNIK SLOVENIJA NOVO MESTO

- opozarjamo vsa podjetja, ki nameravajo obiskati zagrebški velesejem od 2. do 13. septembra, da pravočasno naročijo pri nas avtobus!
- organiziramo razne izlete in ostale prevoze z lastnim, modernim avibusom
- posredujemo najhitreje in najceneje potne liste in vize vseh držav
- železniške vozovnice kupite pri nas v predprodaji
- če potujete na morje, ste brez skrbi, če si nabavite vozne listke za ladjo pri nas
- poslužujte se naših uslug pred vsakim potovanjem!

strešne in tlačne opeke, mozaični kamni, keramični fragmenti in lomljen kamen. Zidna opeka, kot je videti po utisnjenih znakih, kvira iz dveh različnih delavnic.

Sledeči rimski šegi, da se grobovi postavljajo v bližini naselbin, vzdolž obeh strani cest, smo ugotovili del rimske magistrale med Veliko vasjo in Drnovim, ter vicinalno proti Gorici. Na km 19,7 avtoceste so z obeh strani vicinalne bili grobovi in ena nagrobna kapela. Najdbe so iz preteklega jeseni in letošnje zgodnje pomladi.

Trasa rimske ceste proti Cerkljam in Zaspu se da najlaže slediti, ker se tesno prilaga rimskemu aquaeductu Izvir-Drnovo. Nasip vodovoda je še danes viden na celi svoji poti. Avtocesta ga skupaj z vicinalno rezo pri objektu 75 na km 19,2. Zanimivo je, da se cesta proti Celju ni odcepila od magistrale pri Drnovem, temveč pri Veliki vasi.

Po vseh teh podatkih se nam nehotе vzbujajo misli, da so na prostoru današnjih vasi obstajala tudi antična naselja. Razumljivo je, da to ne velja povsod. Zelo je pa verjetno za večji del naselij na Krškem polju. Njivo kontinuirano poseljenost je narekovala nespremenjena ekonomika Krškega polja: poljedelstvo.

Kaj bo odkrila avtocesta v novomeškem okraju?

Ako bi se omejili z zasledovanjem rimske ceste in njenega odnosa do avtoceste samo na ta sektor, bi pričujoča opazovanja imela samo delno vrednost. Zato bo z napredovanjem del na av-

tocesti proti Novemu mestu in od Krke do Bregane šlo tudi vzporedno arheološko raziskovanje. Sodeč že po sedanjih znakih, ne bo na obeh koncih nič manj najdb, kot jih je bilo na tem sektorju. Podrobna obdelava obravnavanega problema bo objavljena v enem strokovnih vestnikov.

Analiza arheoloških najdišč vzdolž avtoceste je vrgla novo luč tudi na skoraj popolnoma nepoznano poglavje najstarejše zgodovine Krškega polja. To je obdobje hallstatske kulture (od 1000 do 400 let pred n. e.). Med delom na rimski magistrali smo na 200 m pred njenim izhodom iz Krakovskega gozda, pri Veliki vasi, ugotovili obstoj Ilirskih gomil. S tem je postala tudi bolj razumljiva edina zgoraj-železodobna najdba v Drnovem.

Rimska strešna opeka

vem — bronasti meč. Kjer so gomile, tam je tudi gradišče. Zelo je verjetno, da so nekateri od številnih nasipov v tem delu Krakovskega gozda okoli Ilirskega ravninskega gradišča.

Pri nobenem izvajanju večjih gradbenih del ni slovenska arheologija žela pri graditeljih toliko razumevanja, pomoči in sodelovanja kot prav na avtocesti. Prav zaradi tega je pričakovati, da bo investitor avtoceste omogočil raziskovanje in delno rekonstrukcijo ključne arheološke postojanke na Krškem polju, to je Neviodunuma (Drnovo). Stribar — Cerin

„Ključ svetega Petra“

EDEN NAJVEČJH LJUBEZENSkih ROMANOV NAŠIH DNI — PAPEŽ IN KARDINALI BODO TOŽILI PISATELJA — RAZKRINKANE SKRIVNOSTI Vatikanskih gospodov

Vatikan žene strašen hrup, krivec tega hrupa je pa francoski pisatelj in diplomat Roger Peyrefitte. Ta pedesetletni možak je namreč napisal roman »Ključ svetega Petra« in seveda dregnil z njim naravnost v srce novo gnezdo. Vatikansko glasilo »Osservatore Romano« je sporočilo, da bodo papež in sedem kardinalov tožili pisatelja pred rimskim civilnim sodiščem, kajti njegova knjiga je »indiskretnost prve vrste«.

Peyrefitte je bil pred drugo vojno tajnik francoskega veleposlaništva v Atenah. Kasneje mu je izdajalska vlada v Vichyju poverila odgovorno mesto v diplomaciji, toda mnogo obetajoči diplomat je nekako kmalu zletel iz službe, kajti bil je brezobzirno odkrit. Po vojni je ta mož, ki se dobro spozna v diplomacijo, napisal roman »Konec veleposlaništva«. Roman je vzdignil veliko prahu, kajti oserdnja postava romana je žena takratnega francoskega zunanjega ministra Bidaulta. Pisatelj je izvrtel vse intimne zadevščine te ministrske družine in tako je roman hudo resničen.

Tudi »Ključ svetega Petra«, ki so izšli nedavno, avtor ni pisal kar tjavdan. Z odličnimi priporočili, ki si jih je kot bivši diplomat lahko oskrbel, je odpotoval v Rim in se naselil v hotelu »Minerva«, kjer se ustavljal samo cerkveni velmožje in gostje svete stolice. V Rimu je ostal štiri mesece, si ga nadvrno ogledal, bil v gosteh pri raznih kardinalih, sprejel ga je tudi ameriški kardinal Spellman. Nabral si je kupe zapiskov in podatkov, o katerih nihče ne ve, kako jih je izbrskal. Vodilna francoska katoliška revija je napisala ob izidu »Ključ svetega Petra«: »Le kateri prikriti so-

nemara bo tudi v tem primeru polno veljal naš pregovor: »Če komu stopiš na prste...« Vsekakor bi pa bilo za Vatikan boljše, da se lepo potaji, kajti (spet naš pregovor): »Kdor ima maslo na glavi, naj ne hodi na sonce!«

Vsebinska je v kratkem takale: Predstojnik samostana v Versailleu pošlje v Rim bogoslovca Masa, da bi ga obvaroval pred spletkami v samostanu. Mas postane v Rimu tajnik kardinala Bellora (imena so seveda izmišljena), tu pa mladi bogoslovce zve za mnoge vatikanske skrivnosti in ugotovi, da pohlep po denarju in homoseksualnost vatikanske gospode škoduje cerkvi bolj kot kateri koli ateist.

Pisatelj bo tožen »zaradi žaljive svetega očeta, obrekovanja cerkve in nespodobnosti. Proces bo pa zanimiv še po neki drugi plati: to bo namreč prvi primer v zgodovini, da bo papež koža tožil pred civilnim sodiščem. Vatikan je torej zelo hud;

Del novomeškega Glavnega trga z vodnjakom in starim rotovžem okoli leta 1875

»Kaj meni: ali bo v letošnjem poletju sploh kaj poljetja?«

Upravičeno vprašanje

»Kaj meni: ali bo v letošnjem poletju sploh kaj poljetja?«

»Danes ne bom klel«

Bučarjev oče iz Vavte vasi je bil kaj originalen možak. Pa se je zgodilo njega dni, da so imeli v vasi misijon in na koncu seveda vesplošno spoved. No, pa je šel k spovedi tudi Bučarjev oče. Misijonar ga je v spovednici menda malo preveč »vrtel«, kajti Bučarjev oče je prišel ven jezen ko trezen voznik.

»Ti jezuitar ti, kako me je!« je godel pred cerkvijo. »Prav, danes ne bom zaklel, ko sem bil ravno pri spovedi, ampak jutri naj ga pa kar tri sto hudčev pograjfa!«

»Ti jezuitar ti, kako me je!« je godel pred cerkvijo. »Prav, danes ne bom zaklel, ko sem bil ravno pri spovedi, ampak jutri naj ga pa kar tri sto hudčev pograjfa!«

Je to še slovenščina?

Zraven okenca za prodajo vozniških listkov na železniški postaji v Briljuni je s strojem napisan takle zmatek:

OBVESTILO

Vozni progo Novo mesto Ljubljana Motorni vlak vsako nedeljo z odhodom iz Novega mesta ob 2 uri 55 minut.

POZOR!

Prispelo samo za kratke čas Elektronično streljanje na dobitke. — Pokraj klna.

Blagor mu, ki se »pokraj« takega lepaka ustavi in na njem utruja oči...

Sodobni človek srečuje vsak dan v kopalnicah in pojmov z najrazličnejših področij, ki jim ne ve pravega pomena. Nič čudnega: človeško znanje se je zlasti v zadnjih stoletjih tako nakopičilo, da je enemu samemu človeku, pa naj je še tako izobražen, nemogoče objeti vse, kar je našo skozi zgodovino ustvaril. Zato so neobhodno potrebni posebni poučni slovarji — s tuljko jih imenujemo tudi leksikoni ali enciklopedije — kjer so vsa področja človeške dejavnosti zajeta v kratke informativne članke, razporejene, da jih laže najdeš, po abecednem redu. Poljskemu služijo po potrebi tudi slike, skice, tabele in karte.

Veliki narod imajo vse polno najrazličnejših leksikonov. Pri nas so pač najbolj znani nemški Meyerjevi in Broekhausovi, ki obsegajo po več zaletnih knjig. Pri leksikonih so sodelovali cele kope raznovrstnih strokovnjakov. Ker je izdaja takega leksikona vezana z velikimi stroški, je jasno, da si jo morejo privoščiti majhni narodi le s težavo. Prava ta je tudi pri nas. Slovenski Slovarski inštitut v Ljubljani je leksikon, solidno zasnovano delo, po 30 letih, odkar je začelo izhajati, še vedno ni zaključeno, poleg tega pa se iz njega lahko informiraj le o življenju za našo kulturo zaslužnih ljudi; Glogarjev P o e n i s l o v a r — prvi in do letos pravzaprav naš edini splošni leksikon — je že davno razprodan in v marsičem tudi pomanjkljiv, saj je nastal v času pred ljudsko revolucijo, ki je tako globoko posegla v našo politično, socialno, gospodarsko in kulturno življenje. Zato je bila potreba po novem leksikonu že dolgo naravnost krava.

Po vsem tem je umljivo, da so številni knjigo ljubci ljudje z navdušenjem sprejeli lansko leto napoved Slovenskega knjižnega zavoda, da bo koncu 1951 izdal slovenski slovar, znan kot Slovenski leksikon s v z e z a d a v a Uredniški odbor, ki mu je bila poverjena skrb za pripravo, pa je brž uvidel, da je hrvaško delo močno pomanjkljivo, kolikor smo imeli prišlo predavatelj Srebrnjak, lahko rečemo, da je precej slab — zato se je odločil, da bo gradivo dopolnil in ga prilagodil potrebam slovenskih bralcev. Četudi bi se zaradi tega izid zakasnil, za slovenske izdajce so bili ponovno prekontroliрани statistični podatki po najnovjših domačih in tujih virih. Sprito tega naročniki nekajmesečni zamudi radi oprostimo.

Pravo vrednost in uporabnost Priročnega leksikona bo seveda najbolj pokazala praksa. Uredniki so v uvodu pravilno opozorili, da zaradi razmeroma majhnega obsega — nekaj nad 900 strani — vsa tuda, ki bi našel v njem vsega, kar bo nemara iskati, pač pa upajo, da so zbrani vsaj tisti najpotrebnejši pojmi, ki jih srečujemo v vsakdanjem življenju. In v resnici je izid slovenskega leksikona, Očitna je dalje pozornost do našega narodnosvojnega delovanja. Skrb za ta del je imel zgodovinar in publicist Franek Saje. Naključje je pač, če sta 1. in 2. ure izid slovenskega leksikona delavca v NOB našega knjižničarja Mirana Jarca. Ponovna izdaja Priročnega leksikona bo gotovo napako popravila.

Naj nam bo kot Dolenjecem dovoljeno omeniti tudi, da pogrešamo vsaj to ali one ime iz naše

kulturne zgodovine, ki bi ga ne kazalo docela prezreti, na primer: pisatelj Jožeta Dulžina, zgodovinarja Novega mesta in NOB Janka Jarca, dramatika Slavka Grumka, književnika Minke Govekarjeve, arhitekta univ. prof. Marijana Musiča, publicista Iva Pirčkoviča in Frančka Sajeta, pesnika in prevajalca Severina Šalija in morda še tega ali onega. Gotovo je strožji izbor narekovala stiska za prostor, vendar bi se ta po našem mnenju lahko dobil, če bi se izpustile žal kar preveč številne nejasne podobe, kakršne so na str. 10, 19, 28, 40, 71, 84, 118, 138. Le-te namreč bolj kazajo kakor pa bogatiji leksikon.

Med pomanjkljivostmi, ki bi jih bilo treba pri ponatisu odpraviti, sodijo nekatere kar preužene razlage. Dvomimo, da bi pisec članok o kubizmu, ekspresionizmu, impresionizmu, socialističnih idejah imeli v resnici pred očmi »kaj najširši krog« bralcev, kakoj je brati v uvodu urednikov. Vse-

kakor pa bi za uvod razlagam takih pojmov bilo treba postaviti razlago besede same. — Naj v dobrih namenih omenimo tudi spodbudljaj, ki se je primeril prevajalcu gesla »srišto«: »Dobivamo ga največkrat iz vampa telet in jagreda (t), ki se še hranjiva jagrnja, ki jih beremo v »Sveznadarju«, so seveda slovenska jagrneta in ne jagrnjeli! Sicer pa so take napake pri pisarstvu leksikonskih del skoraj nujne: omenili smo jih predvsem zato, ker si uredniki sami želijo pripomb in korektur. Če omenimo še, da smo naročniki sprito lepega reklamnega prospekta pričakovali je nekoliko boljše papir, potem bi bile pripombe, ki so se nam zbudile ob listanju našega najnovejšega leksikona, v glavnem izrpanne. Prepričani smo, da je Slovenski knjižni zavod ob enem z uredniki izvršil hvale vredno delo in bo Priročni leksikon opravil med našimi ljudmi koristno nalogo. K. Bažer.

Zločinska ljubezen pastora in igralke

Pred sodiščem v Gradcu so nedavno imeli razpravo, oziroma obravnavali so zločinsko dramo, ki jo lahko nakažemo takole:

Osebe: 33-letna Helga Hruby, gledališka igralka; njen mož, dr. Hruby, magister farmacije; pastor (duhovnik) Kletmann, poročen, oče dveh otrok; graško sodišče in — zakulisni vplivi.

1. dejanje. Igralka Helga je kmalu po koncu vojne srečala dr. Hrubuja in se 1948 poročila z njim. Zakon pa ni trajal dolgo. Mož je namreč ženi očital, da mu krađe iz lekarne opij in druga mamila. Prišlo je do težkih preprič in naposled do razporka. Vendar je Helga tudi po ločitvi živela v hiši svojega moža.

1952 je dr. Hruby zbolel za težko tuberkulozo. Nekako takrat je začel zahajati k njima v hišo evangelijski pastor Alfred Kletmann, poročen, oče dveh otrok, kar pa ga vendar ni oviralo, da ne bi začel s Helgo intimnega ljubezenskega razmerja. Za to razmerje je zvedel tudi dr. Hruby in obema zapretil z javnim škandalom, če se ne boosta nehala sestajati.

2. dejanje. Stvar je postala hudo resna, kajti pastor ni hotel pustiti Helge, ob enem se je pa silno bal, da ne bi za njegovo razmerje zvedeli verniki. Potem bi moral gotovo iz Gradca, kar mu seveda ni šlo. Zato je nekako proti koncu lanskega leta svetoval Helgi: »Daj mi nekaj, da se ga znebitva!« Helga se je strinjala s pastorjevimi načrtom na 6. januarja letos je dr. Hruby umrl. Obdukcija je odkrila v njem telesu večjo količino

strupu, ki je povzročil takojšnjo smrt. Policija je kmalu zaprla Helgo in pastora Kletmanna.

3. dejanje. Sredi julija je bila pred graškim sodiščem razprava, ki je povsem razgallala ta zločin. Helga je priznala, da je po nagovoru pastora Kletmanna zapustila svojega bivšega moža, pastor je pa vztrajno zanikal vsako krivdo. Helgo Hrubyjevo je sodišče obsodilo na osem let stroge ječe, pastor Kletmann je bil pa — oproščen.

Javnost je bila seveda nad to oprositvijo silno ogorčena, saj je duhovnik dal pobudo za zločin. Eni pravijo, da so se poročniki najbolj zmotili, drugi, bistroumnejši, pa menijo, da je spet posredovala cerkev in zaščitila »svojega človeka«, čeprav je zakonolomec in pobudnik težkega zločina. Tako bo Helga sedela dolgih osem let, pastor pa lepo naprej pridigal svojim ovčicam o »krščanskih vrliinah«.

POJASNILO

V zvezi z objavo pod naslovom »Dve metliški« v 31. številki Dolenjskega lista so nam mišičniki poslali LM Metlika poslali pojasnilo, da so kalnice nočnega miru že večkrat prijavili v kaznovanje pristojnim organom. Navzlic temu kaljenje nočnega miru z balinanjem sredi mesta še ni prenehalo, kot tudi ne razni drugi načini motenja nočnega počitka. To dokazuje, da prijavljeni niso bili kaznovani, saj pa so bile kalnice premlele, da bi vztrajne kalnice prepričale, da tako početje ni dovoljeno.

OKROGLE BODIČASTE

»Silno trpim od nespečnosti; nočoj sploh nisem oči zatisnil.«

»Ja, Miha, to pa ni čudno: kako boš pa spal, če nisi oči zaprla!«

»V oglasu ste napisali, da ima soba prekrasen razgled, ampak jaz vidim okrog same stare hiše.«

»Ze res, toda v eni teh hiš je telovadna dvorana za ženske in tole okno gleda prav tja...«

»Jaz sem zmeraj pogumen v življenju. Pred nikomer in pred ničemer ne zaprem očite.«

»To se pravi, da si obraza sploh ne umivaš z milom.«

»Ti tarniš, da se vedno kaj podraži, pa ni res: znamka za deset dinarjev stane ravno toliko kot pred vojno.«

»No, kako vam ugaja v našem hotelu?« vpraša direktor

hotela »Na lepem čistem zrakcu.«

»Vse je odlično, razen zajtrka, kosila in večerje,« pohvali gost.

»Ti pa sploh nič ne dobiš. Od česa boš živel na stare leta?«

»Od pokojnine, vendar!«

IZ VITEŠKIH ARHIVOV

»Mali je res srčan, vitez Tugomir, in cel očka!«

Franjo Avsec:

Ob 50-letnici mestne hiše v Novem mestu

18. avgusta 1955 je minilo 50 let, odkar je imel takratni mestni občinski odbor v Novem mestu slavnostno sejo ob otvoritvi nove mestne hiše — rotovžja v Novem mestu. Obrnilno list zgodovine za pol stoletja nazaj la pogledimo, kako je potekala slavnostna seja, ki jo je vodil takratni novomeški župan, lekarinar mr. ph. Sladovič Simon pl. Sladovevič, ki je dal tudi pobudo, da so novo mestno hišo zgradili.

Taj slavnostni seji so prisostvovali takratni svetovalci: Rosman Karol, Umek Vinko in Guštin Adolf, odborniki: Barborič Karol, Bruner Maks, Ferlic Ivan, Gandini Vajkhard, Golia Gustav, Hočevar Anton, Mogolčić Josip, Moravec Ivan, Mramor Miha, Dr. Poznik Albin, Smola Albin, Vidic Teodor in Windischer Alojz, kot virilisti pa: mr. ph. Bergmann Josip, Ogoreutz Josip, dr. Segula Jakob, Seidl Franc in dr. Slane Karol. Zapisnikar je bil Leopold.

Po otvoritvi slavnostne seje je pozdravil župan navzočega vladnega zastopnika okrajnega glavarja barona Viljema Rechbacha ter vse navzoče člane mestnega občinskega odbora.

V nagovoru je župan nato deljal med drugimi: »Dolgo vrsto let je stal stari rotovž, ki je zadoščal svojemu namenu, a postali so prostori pretreni za mestni urad in mestno hranilnico. To poslopje, katero je komaj ustrezalo zahtevam kake podeželske občine, ne pa potrebam mesta s precejšnjim številom meščanov in raznih uradov. Uradi, ki se nahajajo v mestu, so po večini dobili v zadnjih letih nova poslopja. Pri teh gradnjah jim je šel vespodov na roko mestni zastop, ki je dospel v svojem velikodušju tako daleč, da je skoraj pozabil sam na se, oziroma na one, ki jih zastopa, to je na svoje meščane. Mestni in hranilnični urad sta se stiskala dolgo vrsto let v eni sami sobi, in potrebno je bilo za-

lezne roke in trdne volje, da se stara mestna hiša spremeni v to, kar vidimo danes. Mestni zastop je naposled uvidel, da se na ta način kot je predomnjeno ne da dolgo izhajati, zato je v svoji seji 29. IV. 1903. sklenil staro mestno hišo — rotovž prezidati. A pokazalo se je, da to ne bi bilo iz več vzrokov umestno, in je radi tega v seji 14. VIII. 1903. stori sklep historičnega pomena, zidati popolnoma nov rotovž. In glejte, danes se ponasamo z novo mestno hišo, ki gotovo odgovarja in bo odgovarjala še do kak let našim razmeram in potrebam popolnoma.

Naj spregovorim nekaj besed o zgodovini starega rotovžja. Kolikor se more sklepati iz temnih nezanesljivih virov je bil stari rotovž dograjen leta 1720, pozneje večkrat popravljen, je stal tako dolgo dokler ni bil izvoljen leta 1902 nov mestni zastop, ki je prišel po dolgem trudu do tega, da se zgrač novi. Tak moment osta-

nejo gotovo vsakemu dolgo v spominu, to so zgodovinska dejstva, ki se ne pozabijo tako hitro. Zato menim in sem prepričan, da bo našel tudi ta občinski zastop svoje mesto v zgodovini Novega mesta, v zgodovini, ki ovekoveča take čine z večnim spominom. Pričal bo pa

Novomeški grad vzhodom v mestno hišo

o poirtvovalnem in neumornem delu mestnega zastopa novi rotovž sam, ki je zgrajen v dostojni obliki in velikosti, o čemur se je gotovo vsakdo prepričal. Naj bo torej ta moment začetek reda, prid-

nega dela za procvit Novega mesta.

Nadalje bi omenil še nekoliko o zgradbi nove mestne hiše. Kakor je rečeno, je bilo zidanje novega rotovžja sklenjeno na seji mestnega zastopa dne 14. VIII. 1903, ter ob enem določeno, da se delo takoj razpiše. Pri tem se je poudarjalo, da se delo izroči izključno domačim delavcem, kar se je tudi skusalo. Ali slednjič se je posebno je med delom pokazalo, da je to nemogoče in poklicati so se morali tudi tuji delavci. Seveda se je pri tem kolikor najbolj gledalo na to, da zaslužijo poleg tudi domačini. V seji 22. IV. 1904. se je izvolil posebni odtsek, ki naj nadzoruje delo pri novi stavbi. V ta nadzorovalni odtsek so bili izvoljeni poleg župana še iz mestnega zastopa Rosman Karol, Guštin Adolf, Ogoreutz Josip in Ing. Bloudek kot strokovnjak. Dne 11. V. 1904. se je delo oddalo zidarskemu podjetju Olivo Josipov. Ostala dela pa so izvršili, in sicer: tesarska Jerman Aloizij iz Broda, kleparska Agnif Andrej iz Novega mesta, kamnoseška Toman iz Ljubljane, mizarska Umek Vinko iz Novega mesta, ključavničarska Winder

iz Ljubljane, steklarska Kenda Franc iz Novega mesta, slikarska Smilka Oton iz Novega mesta, slikarska dela v dvorani in koridorju slikar Makovec iz Ljubljane, pečarska Drelas iz Ljubljane, vso notranjo opremo — pohištvo pa je dobavila tvrdka Naglas iz Ljubljane.

Župan je nato s ponovnim pozivom na vse navzoče, da bi v bodoče še z večjo vnemo delali v korist Novega mesta, zaključil svoj govor ter dal besedo virilistu dr. Karlu Slancu, pripadniku takratne socialdemokratske stranke, ki je med ostalim dejal:

»Danes nam je župan z mestnim zastopom izročil nov rotovž. Isti je lepa stavba. Na Slovenskem menda ni lepše. Za našo še majhne razmere je dolet velik. S časoma se lahko razširi.«

Otvoritev se je vršila brez posebnega pompa. Naša godba je na predvečer napravila županu serenado, zjutraj budnico, in sedaj smo se zbrali k slavnostni seji...

V imenu meščanov se zahvaljujem županu in obč. zastopu za njih trud in ljubezen do graditve tega poslopja, ki bo služilo celokupnemu prebival-

stvu Novega mesta.»

Dr. Slanc je nato v daljšem govoru opisal zgodovino meščanstva, pomen besede »rotovž« in razvoj gospodarstva v Evropi, pri čemer je zlasti razčlenjeval delo kmetov in rokodelcev. Zaključil ga je s ponovno zahvalo županu in odbornikom ter vsem, ki so sodelovali pri gradnji nove mestne stavbe.

Tako je bilo v Novem mestu pred 50 leti izročeno poslopje mestne hiše svojemu namenu. Za takratne čase je bila to vsekakor velika pridobitev za mesto.

Stavba je pred vojno še nekoliko ustrezala takratnim potrebam. Po osvoboditvi pa smo videli vsa leta, da so prostori pretreni in da bo treba stavbo razširiti, s čimer se bavi tudi sedanji ljudski odbor mestne občine. Danes se Novo mesto vsestransko obnavlja in modernizira. Lahko trdim, da se v vseh stoletjih, odkar obstaja Novo mesto, ni nikoli toliko gradilo in obnavljalo kakor v zadnjih desetih letih. Prav gotovo vseh teh velikih del ne bi mogli izvršiti, če ne bi bilo razumevanja ljudske oblasti za razvoj mesta in njegovega gospodarstva.